

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Smržovka

Mgr. Hana Kociánová

Listopad, 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Poděkování

Autorka evaluace děkuje všem, kteří se na řešení problematiky sociálního začleňování ve Smržovce podílejí, odvádějí kvalitní a náročnou práci a při tom neztrácejí víru a optimismus.

Obsah

Seznam zkratk	4
Shrnutí evaluační zprávy	5
1 Úvod	6
2 Základní terminologie	6
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	8
3.1 Geografický kontext	8
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci	9
3.2.1 Historie a socioekonomický vývoj	9
3.2.2 Charakteristika sociálně vyloučených lokalit ve Smržovce	10
3.2.3 Dávky v hmotné nouzi	14
3.2.4 Nezaměstnanost	15
3.2.5 Zadluženost	17
3.2.6 Kriminalita	18
3.3 Spolupráce obce Smržovka s ASZ	19
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	20
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	21
4.2 Limity evaluace	22
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	24
6 Hlavní zjištění	29
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	31
6.1.1 Dopad 1 Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL	32
6.1.2 Dopad 2 Zlepšení/Stabilizace životní situace obyvatel SVL	33
6.1.3 Dopad 3 Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených domácností	35
6.1.4 Dopad 4 Snížení rizikového chování mladistvých	36
6.1.5 Dopad 5 Zlepšení sociálního klimatu v obci	38
6.1.6 Celkové zhodnocení dopadů	39
6.2 Naplňování cílů KPSVL	39
6.2.1 Adresnost a relevance	39
6.2.2 Konzistence s potřebami	40
6.2.3 Koordinace	40
6.2.4 Synergie na úrovni opatření	40
6.2.5 Udržitelnost	40

6.3	Spolupráce aktérů a ASZ	40
7	Závěry evaluace a doporučení	42
	Seznam tabulek	45
	Seznam schémat	45
	Seznam obrázků	45
	Seznam literatury	46

Seznam zkratek

APK	Asistent(i) prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČSÚ	Český statistický úřad
HN	Hmotná nouze
DnB	Doplatek na bydlení
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
IROP	Integrovaný regionální operační program
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LBK	Liberecký kraj
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	Nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Oddělení/Orgán sociálně-právní ochrany dítěte
PČR	Policie České republiky
PnŽ	Příspěvek na živobytí
SAS	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SVL	Sociálně vyloučená lokalita/ sociálně vyloučené lokality
TP	Terénní program
ÚP	Úřad práce

Shrnutí evaluační zprávy

Předkládaná evaluační zpráva se zaměřuje na vyhodnocení naplňování cílů a opatření Strategického plánu sociálního začleňování města Smržovka 2019 – 2021 (SPSZ). Lokální partnerství, jakožto základní pracovní platforma místních aktérů a Agentury pro sociální začleňování, není ve městě Smržovka tematicky rozděleno, jak to v lokalitách bývá obvyklé. **Předmětem vyhodnocení je tedy celý SPSZ.** Evaluační otázky mapovaly dopady realizovaných opatření, jejich adresnost a relevanci, zajištění koordinace a konzistence, synergie opatření a jejich udržitelnost. V evaluaci bylo použito několik metod sběru dat: desk research, polostrukturované rozhovory a analýza veřejně dostupných dat. Výsledkem evaluace je sada doporučení, která je uvedena v závěrečné části dokumentu.

Na základě rozboru SPSZ a dalších analytických materiálů byly formulovány tyto dopady: i) Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel SVL, ii) Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL, iii) Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených domácností, iv) Snížení rizikového chování mladistvých, v) Zlepšení sociálního klimatu v obci. **Zamýšlených dopadů nebylo v období implementace SPSZ v plné míře dosaženo, byly však splněny některé dílčí cíle a jiné připraveny k pozdější realizaci.** Lze uvažovat, že některých dopadů by v delším časovém horizontu mohlo být dosaženo.

V rámci evaluace byl také **vyhodnocován průběh spolupráce města a Agentury pro sociální začleňování, který je oboustranně hodnocen pozitivně.** Město Smržovka by v započaté spolupráci rádo pokračovalo a účastnilo se tak navazujících projektů z KPSV+.

Hlavní zjištění:

- Smržovka má dlouhodobý a trvalý problém se sociálním vyloučením; z hlediska indexu sociálního vyloučení je jednou z nejhůře postižených obcí v Libereckém kraji;
- Lokální partnerství ve Smržovce je specifické tím, že není rozdělené na tematické oblasti, jeho fungování je v začátcích – rozvoj procesů by mohlo usnadnit ustanovení manažera pro nadcházející strategický plán či tematický akční plán;
- Jako příklady dobré praxe v lokalitě lze rozhodně zmínit Terénní program Smržovka organizace Romodrom a Asistenty prevence kriminality řízené Městským úřadem Smržovka;
- V budoucnu by bylo dobré zlepšit komunikaci a koordinaci všech aktérů politiky sociálního začleňování směrem k pracovníkům organizace Romodrom;
- Mezi zástupci města a pracovníky NNO neexistuje shoda v tom, jaký je skutečný stav vyloučených lokalit a jaká je prognóza stavu sociálního vyloučení do budoucnosti.
- Mezi nejvýznamnější evaluační doporučení patří: podpořit vznik dlouhodobého poradenství a primární prevence pro mladistvé, navýšit počet Asistentů prevence kriminality (za pomoci ASZ napsat projekt pro jejich rozšíření) a dopomoci k zařazení Terénního programu Smržovka Romodrom o.p.s. do Krajské sítě sociálních služeb.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Smržovka v letech 2017–2021, zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2019-2021. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci/obcích. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejímí dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování

na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

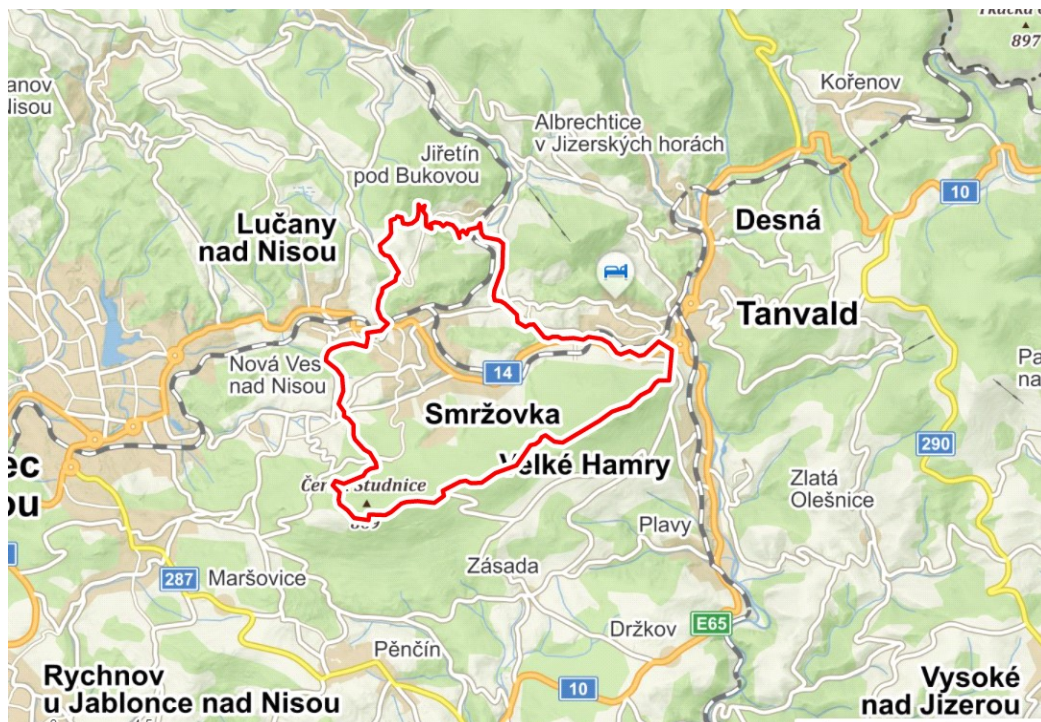
Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext

Obec Smržovka leží v severních Čechách v Libereckém Kraji a patří do okresu Jablonec nad Nisou. Rozkládá se mezi Tanvaldem, Jabloncem a Lučany nad Nisou. Obcí s rozšířenou působností a s pověřeným obecním úřadem je pro Smržovku město Tanvald. K datu 1. 1. 2021 činil počet obyvatel města 3 690 osob, přičemž toto číslo v posledních 10 letech mírně narůstá (Místopisy [online], 2021).

Obrázek 1: Územní vymezení obce Smržovka

Zdroj: mapy.cz

Město je poměrně dobře občansky vybavené. Jak je uvedeno v Analýze sociálně vyloučených lokalit a dostupnosti sociálních služeb prevence v těchto lokalitách v Libereckém kraji společnosti SocioFactor: „Ve Smržovce je ordinace praktického lékaře pro dospělé i děti, nachází se zde MŠ a ZŠ, penzion pro důchodce, policie, několik hřišť, pošta, knihovna s veřejným internetem, obchody, na rozmezí s Tanvaldem mají občané Dolní Smržovky možnost využívat supermarkety a jiné služby (Analýza sociálně vyloučených lokalit a dostupnosti sociálních služeb prevence v těchto lokalitách v Libereckém kraji, 2013, s. 69).“ Lokalita je dostatečně dopravně obsloužena vlaky i autobusy, zároveň zde vede silnice E65 vedoucí z Prahy až k polským hranicím.

Smržovku lze rozhodně považovat za turisticky atraktivní lokalitu – přináleží do zóny pobytové rekreace Chráněné krajinné oblasti Jizerských hor a spadá do české části Euroregionu Nisa¹.

¹ Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) je dobrovolné zájmové sdružení německých, českých a polských obcí, měst, okresů a dalších samosprávných subjektů a jiných institucí působících na daném území. ERN nemá vlastní právní subjektivitu; usiluje na svém území o vytvoření společného, rozmanitého prostoru pro přeshraniční spolupráci. Více na <https://www.ern.cz/> (pozn.aut.).

Na své si zde přijdou milovníci letních i zimních sportů. V okolí Smržovky se nachází vyhlídkové okruhy (tvoří téměř 31 km značených tras ve Smržovce a jejím blízkém okolí), lze se projít v městském lesoparku nebo sejít do údolí řeky Kamenice. Ve Smržovce se nachází několik sjezdařských vleků, běžecké tratě a sáňkařská dráha. Blízké Jizerské hory pak nabízejí značené turistické stezky a cyklistické trasy.

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

3.2.1 Historie a socioekonomický vývoj

První písemnou zmínku o Smržovce, dříve označovanou jako *Morchenstern*, lze dohledat až do první poloviny 16. století. Území nynější Smržovky se nacházelo v tzv. Boleslavském kraji, který vlastnil nejprve český šlechtický rod Valdštejnů, posléze Smiřičtí ze Smiřic. Po bitvě na Bílé hoře bylo panství Smiřickým zkonfiskováno a dáno do državy Albrechtu z Valdštejna. V jeho službách byl začátkem 17. století zaměstnán Mikuláš Des Fours. Hrabě Des Fours koupil od Albrechta z Valdštejna v té době panství Hrubý Rohozec a k němu ještě současnou Smržovku, současný Josefův Důl a Železný Brod. Šlechtický rod Des Foursů, původem z Lotrinska, vlastnil Smržovku až do roku 1848, značnou část pozemkového vlastnictví pak v modifikované podobě jako velkostatek až do konce 2. světové války (Palečková, 2010).

Oblast Smržovky lze charakterizovat jako průmyslovou. V minulosti se zde dařilo především sklářství a textilní výrobě. Smržovští obyvatelé žili od začátku 17. století velmi nuzným životem. V důsledku nepříznivých přírodních podmínek půda zajišťovala jen skromnou obživu, většina lidí byla nucena pracovat pro šlechtu v lese a zemědělství. Na začátku 18. století začali obyvatelé Smržovky a celého Tanvaldska pěstovat len a vyrábět lněnou přízi. Rolníci a zemědělci tamního regionu si ručním tkaním příze přivydělávali. Prodávali ji do míst, kde dokázali surovinu strojově zpracovávat. O něco později se v nedalekém Tanvaldu začala zpracovávat další důležitá textilní surovina, bavlna. V letech 1827 - 28 byla postavena první strojová přádelna bavlny, která využívala pohonu vodním kolem. Rozvoj bavlnářského průmyslu způsobil rychlejší osidlování Tanvaldska (tanvald.cz [online], 2021).

Na konci 19. století docházelo k rozmachu dalšího průmyslového odvětví, sklářství. Díky bohatým lesům a dostatečnému množství pracovní síly se ve Smržovce podařilo vybudovat několik sklářských hutí. Vyráběly se zde především skleněné perly a korálky, ale také hyalitové sklo, malované sklo, bižuterie, lustry, byly zde i brusírny skla. Díky rozmachu sklářského průmyslu byla Smržovka císařským rozhodnutím v roce 1868 povýšena na městys, v roce 1905 pak dokonce na město a obdržela svůj městský znak s vyobrazením smrže² (Palečková, 2010).

První ekonomické zchudnutí obyvatelstva přinesla 1. světová válka. V důsledku války nebylo dostatečné množství bavlny a továrny na textil tak nefungovaly v plném provozu. Další ránu uštědřila regionu událost spojená s protržením přehrady na Bílé Desné v roce 1916.

² Více o vzniku názvu Smržovka uvádí stránky městského úřadu Smržovka: „Její jméno vzniklo substantivizující příponou -ka z přídavného jména smržová, tj. hora, porostlá lesem, v němž roste hojně smržů. Němečtí osídlenci, pozvaní majitelem panství, toto jméno slyšeli, ale správně jej nepochopili a spletli je s názvem husitské zbraně smržovky neboli řemdihu, což byla palice, která měla na tlustém konci železné paprsky nebo špičky a vzdáleně byla podobná smrži. Německy se proto nazývala Morgenstern (= hvězda jitřenka; později byl tento název přenášen na věci, jejichž podoba byla srovnávána s jitřenkou). Pod vlivem českého jména byl teprve v 2. pol. 17. století vkládán do německého jména smysl Morchel = smrž. Tak se dostal smrž na obecní pečeť a vždy častěji bylo psáno Morchenstern místo Morgenstern. Ve znaku je smrž dodnes, stejně jako dvě zlaté hvězdy, připomínající jitřenku.“

Katastrofa, jež je považována za největší katastrofu českého vodohospodářství, s sebou přinesla mimo ztráty na životech také zničení několika brusíren skla, bez zaměstnání tehdy zůstalo 1 020 lidí a 307 osob přišlo o svá přístřeší³.

Přes destruktivní události začátku 20. století byla Smržovka mezi válkami městem s vysokou zaměstnaností. Jak uvádí Palečková: „Ve 20. letech 20. století byla Smržovka prosperujícím městem. Vzkvétal průmysl textilní, sklářský a na něj navazující průmysl bižuterní. Výrobky byly z 90% určeny na export (Palečková, 2010, s. 18).“

Situaci zcela změnila světová hospodářská krize v roce 1929. Vzhledem k závislosti výroby na exportu bylo v celém regionu zavřeno mnoho továren jak ve sklářském, tak textilním průmyslu. Smržovku v té době zužovala velká bída. Světové události a schylování se k další světové válce situaci vyhrotily. V roce 1938 se Smržovka stala součástí Velkoněmecké říše. Velká část českého obyvatelstva tehdy město opustila. Po 2. světové válce, v roce 1946, zase naopak došlo k přesunu německy mluvící části obyvatelstva do Německa a Rakouska. V tehdejší době tvořili německy mluvící občané tři čtvrtinu obyvatelstva. Z původních 7 000 obyvatel Smržovky zůstalo 3 000 převážně česky mluvících osob. Etnická skladba obyvatelstva se tak v důsledku dějinných událostí zcela proměnila. Do Smržovky se nastěhovali lidé z různých koutů republiky, bez předchozí vazby na místo (Palečková, 2010).

Po komunistickém převratu v roce 1948 se podařilo navázat na tradici předválečné výroby – sklářskému i textilnímu průmyslu se poměrně dařilo. V době socialismu byla Smržovka úspěšná zejména na sportovním poli, v roce 1976 se podařilo vybudovat proslulou sáňkařskou dráhu (smrzovka.cz [online], 2021). Další změnu přinesl rok 1989. Velké výroby vlastněné státem přešly do soukromého vlastnictví, některé podniky zanikly či musely snížit počet zaměstnanců, některé firmy zase přišly do regionu zcela nově. Přestože průmysl stále hraje ve Smržovce významnou roli, do popředí v současné době jasně vystoupil turismus. Strategický plán rozvoje města si klade za jeden z hlavních cílů jeho rozvoj⁴.

3.2.2 Charakteristika sociálně vyloučených lokalit ve Smržovce

Termín *sociální vyloučení* byl vyjasněn v kapitole 2. Pojem v sobě obsahuje velkou multifaktorialitu a variabilitu. O sociálním vyloučení mluvíme v souvislosti s existencí kombinace různých sociálně-patologických jevů, jako je materiální chudoba, nezaměstnanost, kriminalita, závislost na sociálních dávkách, nejisté a nekvalitní bydlení. Nelze jej smrštít na problematiku prostorově vymezených (segregovaných) lokalit, jakkoliv se toto řešení nabízí jako jednoduché a efektivní. V prostorovém vymezení sociálního vyloučení se totiž často může ztratit podstatná část ohrožené populace a její problémy.

Rozsah sociálního vyloučení ve Smržovce bude proto pro potřeby této práce posuzován optikou komplexity pojmu sociálního vyloučení a v následujících podkapitolách bude provedena rešerše zásadních indikátorů jako je např. distribuce dávek v hmotné nouzi v lokalitě.

³ Tragédie se přihodila 18. září 1916. O svůj život přišlo 65 lidí, 307 lidí připravila voda o veškerý majetek, 1 020 osob ztratilo zaměstnání. Voda totiž zcela zničila 29 obytných domů a 11 brusíren skla. Dalších 69 domů vážně poškodila (Broža, 2005, s. 52-55).

⁴ Viz Sen o Smržovce, Program rozvoje města 2016 - 2025

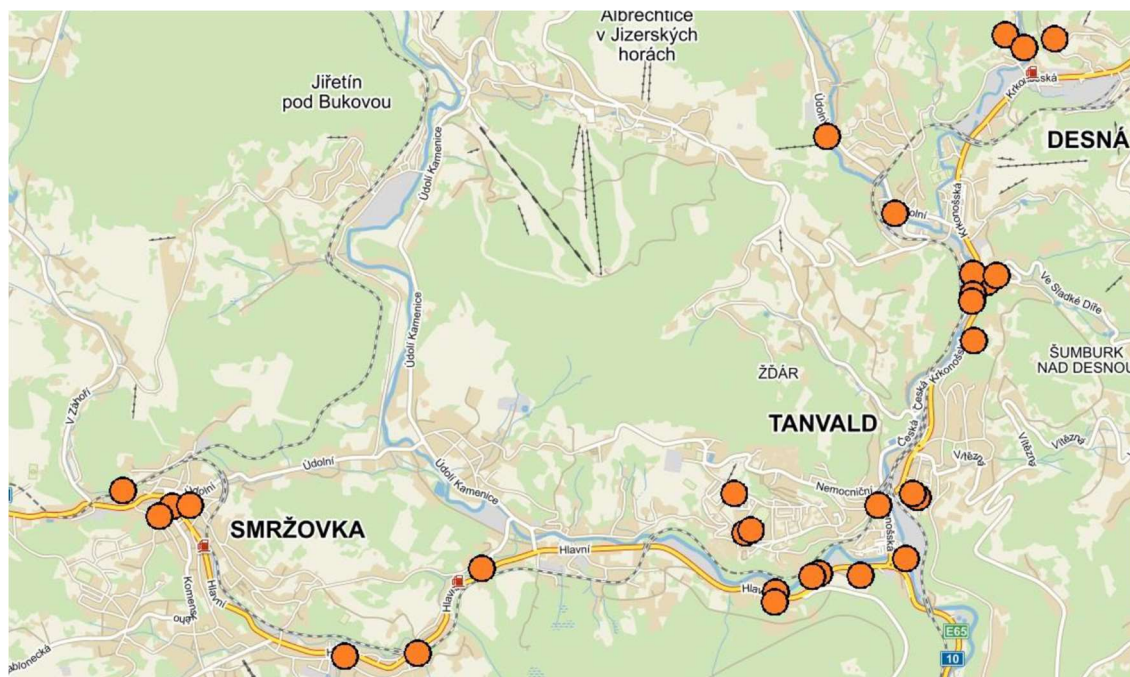
Pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení v území byl ASZ sestrojen tzv. **index sociálního vyloučení** (Lang, Matoušek, 2020), který souhrnně vyhodnocuje míru sociálního vyloučení na základě údajů z pěti objektivních indikátorů pokrývajících dimenze chudoby (materiální deprivace), vyloučení z bydlení, vyloučení z trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti. Index sociálního vyloučení je měřen na škále 0 až 30 bodů, kdy 0 bodů indikuje žádné nebo minimální zatížení sociálním vyloučením, zatímco 30 bodů indikuje maximální zatížení. Územní úroveň, k níž se index vztahuje, představují obce. Pokud jsou hodnoty indexu 8 a vyšší, jsou považovány za ukazatel sociálním vyloučením ohrožených obcí. Smržovka dosahuje v indexu **17 bodů**, což představuje relativně vysokou hodnotu. Pro komplexnější analýzu byly v indexu stanoveny 4 kategorie, Smržovka se pohybovala v kategorii nejvyšší od 12 do 30 bodů. Lze tedy konstatovat, že na území Smržovky se ve větší míře a dlouhodobějším horizontu koncentrují lidé sociálně vyloučení či sociálním vyloučením ohrožení.

Vzato ze širší perspektivy Libereckého kraje se Smržovka pohybuje mezi 19 obcemi (z celkových 215), jež lze zařadit do **4. kategorie od 12 do 30 bodů**. Přičemž rozdíl podílu obcí dle kategorií indexu Libereckého kraje vůči celkovému stavu v ČR ukazuje, že zatížení Libereckého kraje (LBK) bylo celkově vyšší – obce s 8 a více body tvořily v případě LBK 18,1 % ze všech obcí, zatímco v případě ČR 8,3 % ze všech obcí (Duffek, Lang, Kopecká, 2020).

Vývoje sociálně vyloučených lokalit ve Smržovce se v minulosti zaobíralo několik analytických dokumentů. První dokument, jenž vytýčil rozsah sociálního vyloučení ve Smržovce, je *Analýza sociálně vyloučených lokalit a dostupnosti sociálních služeb prevence v těchto lokalitách v Libereckém kraji* společnosti SocioFactor. Analýza vznikla v roce 2013 a definovala několik domů v Dolní Smržovce (konkrétně se jednalo o ulici **Hlavní č.p. 746, 844 a 848**), kde se kromě vyšší koncentrace sociálně vyloučených Romů nacházely domy v kritickém stavu, bez přívodu vody a sociálního zařízení, pro rodiny s dětmi naprosto nevyhovující. Přesto v té době v domech bydlelo asi 10 rodin, čítajících i s dětmi přibližně 40 osob. Analýza dále uváděla existenci dalších „romských“ domů ve Střední i Horní Smržovce. Ve většině případů se ovšem jednalo o Romy „starousedlíky“, kde nebyl důvod mluvit o vyloučených lokalitách, neboť zde byly dobré sousedské vztahy, nájemníci platili nájemné i odpad, a nevznikaly od nich tak žádné dluhy vůči městu. V Analýze je zmiňováno, že je velmi těžké odhadnout přesný počet sociálně vyloučených osob ve Smržovce, neboť velká část těchto osob neustále mění bydliště a migruje v rámci mikroregionu – nejčastěji mezi obcemi Tanvald, Smržovka, Velké Hamry, Desná.

Další důležitý dokument, jenž se zabývá sociálním vyloučením ve Smržovce, je *Vstupní analýza Smržovka* (VA). Autorem je tým ASZ, dokument vznikl před implementací SPSZ, v roce 2017. Ve VA je přesně popsán počet objektů, v nichž dochází k největší koncentraci příjemců dávek v hmotné nouzi a zároveň uchazečů o zaměstnání. Je zde přiložena mapa, jež předkládá názornou ukázkou místně určených lokalit. Jedná se zpravidla o osamocené cihlové domy, které obvykle stojí přímo u frekventované silnice spojující Smržovku s obcemi Lučany nad Nisou a Tanvald.

Obrázek 2: SVL podél ulice Hlavní ve Smržovce

Zdroj: Vstupní analýza Smržovka 2017

Ve Vstupní analýze (2017) je dále popsáno, že za nejproblematictější místa lze považovat tzv. „Domy u Maška“ nad stejnojmennou pekárnou. „Zejména dům č.p. 844 je specifický vysokou fluktuací nájemníků a konfliktními vztahy, které relativně často řeší policie. V minulosti zde byl problém s dodávkami vody a černou skládkou. Domy v obecním vlastnictví jsou víceméně bezproblémové. Celkový počet obyvatel žijících na těchto adresách je přibližně 120, převažují Romové (VA 2017, s. 12).“ Přesný výčet lokalit je uveden v tabulce 1. Počet sociálním vyloučením ohrožených či sociálně vyloučených osob je ve VA odhadován na 120 osob.

Tabulka 1: Přehled adres SVL ve Smržovce 2017

Adresa	Vlastník	Převažující etnicita
Hlavní 690	Obec Smržovka	Rom /major
Hlavní 691	Obec Smržovka	Rom /major
Hlavní 746	Damila-Leasing, s.r.o	Romská
Hlavní 844	KYSLEY, s.r.o, Slovensko	Romská
Hlavní 847	p. Novotný, Liberec	Romská
Hlavní 848	pí. Polívková, Šimonovice	Romská
Kostelní 460	p. Hodaň, Praha	Romská
Občanská 389	KYSLEY, s.r.o, Slovensko	Romská
Husova 917	SJM Rajtrovi, Mezouň	Romská
Lidické náměstí 774	p. Pilz, Smržovka	Romská

Zdroj: Vstupní analýza Smržovka 2017

Novější verzi přehledu sociálně vyloučených lokalit pak nabízí *Plán prevence kriminality města Smržovka pro roky 2019–2022*. Lokality jsou uvedeny v tabulce 2. V Plánu je akcentován

problém migrace sociálně vyloučených osob, přičemž počet trvale žijících sociálně vyloučených osob je odhadován přibližně na 80 osob.

Tabulka 2: Přehled adres SVL ve Smržovce 2019

Adresa	Vlastník	Převažující etnicita
Hlavní 746	Damila-Leasing, s.r.o	Romská
Hlavní 844	KYSLEY, s.r.o, Slovensko	Romská
Hlavní 703	Bývalý hotel „Ráj“, předělaný na ubytovnu, vlastník privátní	Romská
Občanská 389	KYSLEY, s.r.o, Slovensko	Romská
Poštovní 133	Privátní vlastník	Romská
Křižovatka ulic Kostelní a Komenského	Privátní vlastník	Romská

Zdroj: Plán prevence kriminality města Smržovka pro roky 2019–2022

Současný stav SVL je následující:

Z přehledu uvedeného v Plánu prevence kriminality **vypadly adresy Hlavní č.p. 690 a Hlavní č.p. 691**, poněvadž se jedná o obecní byty, které byly na základě SPSZ 2019 - 2021 renovovány díky projektu z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP), jehož finanční prostředky mohla obec čerpat díky zapojení do KPSVL. V současné době se jedná o klidná místa, kde stále žijí společně romská a majoritní etnická skupina. Podobně v ulici Hlavní č.p. 847 a 848 se v současné době nevyskytují nájemníci, kteří by upoutávali vyšší pozornost z hlediska neplacení nájmu či odpadu. Domy jsou nicméně obývány Romy a jsou v patrnosti organizace Romodrom o.p.s., která ve Smržovce jako jediná vykonává terénní sociální práci.

Místo toho ovšem vystoupilo do popředí **č.p. 703 opět na ulici Hlavní**, kde soukromý majitel opravil bývalý hotel Ráj a vytvořil z něj ubytovnu, jejíž nájemníci prakticky ze 100 % využívají dávek pomoci v hmotné nouzi pro placení nájmu. Aktéři města o ubytovateli hovoří jako o „obchodníkovi s chudobou“, který záměrně ubytovává sociálně znevýhodněné za účelem zisku. Se zástupci města tento majitel vyjednává spíše agresivně a nesmlouvavě, odmítá řešit nepořádek kolem ubytovny či rušení nočního klidu. Situace se nezměnila ani v ulici **Občanská č.p. 389**, která se také nalézá v Dolní Smržovce a soukromý vlastník zde trvale ubytovává sociálně znevýhodněné Romy, přičemž o nemovitost příliš nedbá (jedná se o stejného vlastníka jako v ul. Hlavní č.p. 844).

Co se týká středu Smržovky, zde je situace mírně proměnlivá. Setrvale se v centru města pohybuje několik sociálně znevýhodněných romských rodin – mění se ovšem konkrétní rodiny i místa bydliště. Centrum města nejvíce podléhá migraci. Z neznámého důvodu vypadla z přehledu v Plánu prevence kriminality **ulice Husova**, kde se také nachází vyšší počet příjemců dávek v HN (viz tabulka 4 nadcházející podkapitoly).

V souhrnu řečeno, pakliže je ve Smržovce třeba mluvit o sociálně vyloučených lokalitách ve smyslu prostorovém, pak je jistě na místě zmínit cihlové domy nalézající se v Dolní

Smržovce. Konkrétně se jedná o adresy **Hlavní č.p. 746, 844 a 703** (ubytovna, hotel Ráj) a **Občanská č.p. 389**.

Ve **Střední a Horní Smržovce** není situace tak viditelná. Tato místa ve Smržovce podléhají vyšší migraci sociálně vyloučených osob. Zároveň zde již mnoho let žijí romské rodiny, označovány zástupci města jako „starousedlíci“, které kromě vyššího počtu nezaměstnaných osob nevykazují další znaky sociálního vyloučení. V současné době se vyšší koncentrace osob ohrožených sociálním vyloučením nalézá v ulici Husova a na Náměstí T.G.M. (viz nadcházející kapitola).

Lze konstatovat, že **situace rozsahu sociálního vyloučení ve Smržovce je od roku 2013 stagnující**, počet sociálním vyloučením ohrožených či sociálně vyloučených osob se příliš nemění, stejně tak výskyt konkrétních problematických lokalit.

3.2.3 Dávky v hmotné nouzi

Dávky v hmotné nouzi jsou nepojistné dávky sloužící jednotlivcům či rodinám s nízkými příjmy, kteří nejsou schopni zajistit zlepšení kvality svého života vlastním přičiněním a jsou ohroženi sociálním vyloučením. Smyslem dávek HN je zajistit těmto lidem naplnění základních životních potřeb, tedy se jedná o nejnutnější náklady na bydlení, ošacení, jídlo, případně další předměty denní potřeby. V České republice rozlišujeme tři typy dávek: Příspěvek na živobytí (PnŽ), doplatek na bydlení (DnB) a mimořádnou okamžitou pomoc (MOP)⁵. Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi vhodně ilustruje vývoj a rozsah sociálního vyloučení v lokalitě. Pro identifikaci lokalit s vyšším podílem sociálně vyloučených osob je vhodným nástrojem analýza rozložení příjemců dávek hmotné nouze.

Tabulka 3 nabízí meziroční srovnání úhrnu výplaty dávek PnŽ a DnB a to sice pro roky 2018 (před implementací SPSZ), 2020 (během implementace SPSZ) a pro 1. polovinu roku 2021 (nejaktuálnější data, které lze získat). **V meziročním srovnání období před strategickým plánováním a téměř na jeho konci nedošlo ve Smržovce k žádným radikálním změnám.** Před implementací SPSZ bylo v ORP Tanvald v roce 2018 vyplaceno celkem 4 665 PnŽ, mezitím co v roce 2020 to bylo 4 108 PnŽ, což znamená pokles o 12 %. Pro obec Smržovka činí tento rozdíl pouhých 5 %. Obdobné je to i v případě dávky DnB, pokles pro ORP Tanvald činil 13 %, ovšem pro obec Smržovka bylo zaznamenáno 4 % navýšení. Z výše uvedeného je patrné, že stav v počtu příjemců dávek PnŽ a DnB se ve Smržovce mezi zkoumanými lety prakticky nemění a drží se na podobných hodnotách. Z dat dostupných pro 1. polovinu roku 2021 lze usuzovat, že pro aktuální rok dojde v obou dávkách k navýšení počtu příjemců, což lze vysvětlit pandemií nemoci covid-19, která měla za důsledek zhoršení celkové socioekonomické situace osob ohrožených sociálním vyloučením.

⁵ Dávka MOP je vyplácena jako jednorázová pomoc při nenadálé životní události, proto jí v následné analýze nebude věnována pozornost.

Tabulka 3: Srovnání počtu příjemců dávek v hmotné nouze v obci Smržovka, ORP Tanvald a ČR v letech 2018, 2020 a 1. pololetí 2021

	Celkový počet vyplacených dávek					
	rok 2018		rok 2020		1. pol. 2021	
	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB
obec Smržovka	832	445	790	464	440	248
ORP Tanvald	4 665	2 798	4 108	2 431	2 264	1 408
Celkem ČR	948 220	491 026	739 214	393 097	399 724	211 245

Zdroj: data MPSV

Bližší ilustraci rozložení dávek PnŽ a DnB s ohledem na lokality s vyšším podílem sociálně vyloučených osob nabízí tabulka 4. Na základě dat poskytnutých MPSV byly vyfiltrovány ulice s nejvyšším počtem příjemců zkoumaných dávek. V hledáčku byly pouze ty ulice, kde bylo 5 a více příjemců dávek HN. Do proměnných byla zahrnuta také skupina „společně posuzovaných osob“, která více přibližuje skutečnou situaci sociálně vyloučených domácností. Mnohdy totiž může být „počet příjemců“, tedy domácností, zavádějící, jelikož neodráží skutečný počet sociálně vyloučených osob vztahující se k určité adrese.

V tabulce 4 lze vidět vývoj poskytovaných dávek na začátku strategického plánování v roce 2018, během implementace SPSZ v roce 2020 a nejaktuálnější data za rok 2021. Z předkládané analýzy jsou patrné pouze 3 ulice – nejpostiženější ulice Hlavní, kde je setrvale největší koncentrace sociálně vyloučených osob, a 2 ulice v centru města Husova a Náměstí T.G. Masaryka. Tento přehled dokresluje předchozí výsledky výzkumů uvedených ve Vstupní analýze i Plánu prevence kriminality. **Vývoj sledovaných dávek** na adresách s nejvyšší koncentrací sociálně vyloučených osob odpovídá trendu, jenž byl popsán výše v souhrnech pro obec a ORP Tanvald; **je stagnující s mírným vzestupem v aktuálním roce 2021.**

Tabulka 4: Přehled výplaty dávek v HN ve Smržovce podle ulic (včetně SPO)

Ulice - obec Smržovka (uvedeny pouze ulice s více než 5-ti příjemci)	Počet příjemců dávek a dalších SPO za měsíc											
	Červen 2018				Červen 2020				Červen 2021			
	PnŽ		DnB		PnŽ		DnB		PnŽ		DnB	
	počet příjemců	počet příjemců + další SPO	počet příjemců	počet příjemců + další SPO	počet příjemců	počet příjemců + další SPO	počet příjemců	počet příjemců + další SPO	počet příjemců	počet příjemců + další SPO	počet příjemců	počet příjemců + další SPO
Hlavní	39	136	25	89	33	103	21	71	33	98	16	55
Husova	7	22							7	19	7	17
Nám. T.G. Masaryka					6	7			6	7		

Zdroj: data MPSV

3.2.4 Nezaměstnanost

Vývoj podílu nezaměstnaných ve Smržovce a relevantních územních celcích pro srovnání ilustruje tabulka 5. V době před začátkem strategického plánování ve Smržovce v r. 2016 činil podíl nezaměstnaných 6,77 %, což lehce převyšovalo průměr okresu Jablonec nad Nisou (5,66 %), a stejně tak lehce převyšovalo podíl Libereckého kraje (5,61 %). Podíl

nezaměstnaných v ČR toho roku činil 5,6 %, tedy se čísla Libereckého kraje drží na republikovém průměru, mezitím co ve Smržovce byla pro srovnání v r. 2016 jen mírně vyšší míra nezaměstnanosti.

Tabulka 5: Srovnání podílu uchazečů o zaměstnání ve Smržovce a relevantních územních celcích v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %)

	2016	2018	2020	Rozdíl p.b. (2016 vs. 2020)	Rozdíl v % (2016=100%)
Smržovka (obec)	6,77	4,74	6,26	0,51	7,53%
Jablonec n. Nisou (okres)	5,66	3,59	4,32	1,34	23,67%
Liberecký kraj	5,61	3,48	4,28	1,33	23,71%
Česká republika	5,6	3,2	4,09	1,51	26,96%

Zdroj: Český statistický úřad a OKpráce (vlastník dat - MPSV ČR); zpracování Centrum pro společenské otázky SPOT z.s.; mapazamestnanosti.cz; zpracování vlastní

V mezidobí v r. 2018 podíl nezaměstnaných klesá. V obci Smržovka je to 4,74 %, v okrese Jablonec nad Nisou pouhých 3,59 %, v Libereckém kraji je číslo opět na velmi podobné úrovni jako v okrese Jablonec n. N. (3,48 %), průměr za celou ČR je v tomto roce 3,2 %. V roce 2020 se hodnoty opět mírně zvedají. Smržovka v tomto roce vykazuje 6,26 % podíl nezaměstnaných, v okrese Jablonec n. N. je to v 4,32 %, v Libereckém kraji pak 4,28 %. Republikový údaj je v tomto roce opět velmi blízko údajům kraje a okresu – 4,09 %. Lze tedy vidět, že Liberecký kraj i Jablonecký okres si ve sledovaném období drží nízkou míru nezaměstnanosti, srovnatelnou s republikovým průměrem. Hodnoty za obec Smržovka jsou mírně vyšší. Především je zaznamenán nárůst pro rok 2020, kdy se zřejmě na situaci na trhu práce začínají projevovat dopady pandemie nemoci covid-19. V důsledku toho bylo v průběhu 5 let zjištěno zlepšení v oblasti nezaměstnanosti ve Smržovce o 7,53 %, mezitím co Liberecký kraj se zlepšil o 23,71 %, čímž se velmi přiblížil k hodnotě republikového zlepšení, která činí necelých 27 %. Z prezentovaných dat vyplývá, že **situace na trhu práce se ve Smržovce ve sledovaných letech příliš nezměnila, naopak lze očekávat v následujících letech mírné zhoršení v důsledku již zmíněné pandemie.**

Tabulka 6: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v obci Smržovka v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %)

	2016	2018	2020
Podíl nezaměstnaných do 12 měsíců	3,57	3,02	4,08
Podíl nezaměstnaných nad 12 měsíců	3,2	1,72	2,18
Podíl nezaměstnaných celkem	6,77	4,74	6,26
Podíl nezaměstnaných nad 12 měsíců k celkovému podílu nezaměstnaných	47,27%	36,29%	34,82%

Zdroj: Český statistický úřad a OKpráce (vlastník dat - MPSV ČR); zpracování Centrum pro společenské otázky SPOT z.s.; mapazamestnanosti.cz; zpracování vlastní

Pro popis stavu sociálního vyloučení je více vypovídající srovnání podílu **dlouhodobě nezaměstnaných** (evidovaných déle než 12 měsíců) na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání. Skupina dlouhodobě nezaměstnaných se totiž přesněji překrývá s populací sociálně vyloučených. Při pohledu na tuto statistiku (viz tabulka 6) zjišťujeme, že se **podíl uchazečů o zaměstnání nacházejících se nepřetržitě v evidenci více než 12 měsíců mezi lety 2016 a 2020 mírně snížil**: v roce 2016 tvořili dlouhodobě nezaměstnaní přibližně 47 % všech uchazečů o zaměstnání, mezitím co v roce 2020 to bylo přibližně 35 %. Lze tedy konstatovat, že se **situace dlouhodobě nezaměstnaných ve sledovaném období mírně zlepšila**.

3.2.5 Zadluženost

Zadluženost je vnímána jako zásadní společenský problém a je jedním z hlavních faktorů ovlivňujících vznik sociálního vyloučení. V sociálně vyloučených lokalitách často hovoříme o předluženosti. Předlužení nastává v tu chvíli, kdy má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Z hlediska zadluženosti obyvatel patří Liberecký kraj společně s Ústeckým a Karlovarským k jednomu z nejvíce postižených krajů v republice. V současnosti se ale situace mírně zlepšuje.

Obecný stav zadlužení obyvatel Smržovky (včetně relevantních územních celků) v době před implementací a v začátcích implementace SPSZ shrnuje tabulka 7. Pro evaluaci by bylo reprezentativnější ukázat porovnání s rokem 2020, ovšem nejaktuálnější dostupná data lze čerpat pouze z roku 2019.

Tabulka 7: Srovnání podílu osob v exekuci ve Smržovce a relevantních územních celcích mezi lety 2016 a 2019 (v %)

	2016	2019
Smržovka (obec)	13,63	13,06
Jablonec nad Nisou (okres)	11,71	10,89
Liberecký kraj	11,64	10,56
Česká republika	9,3	8,7

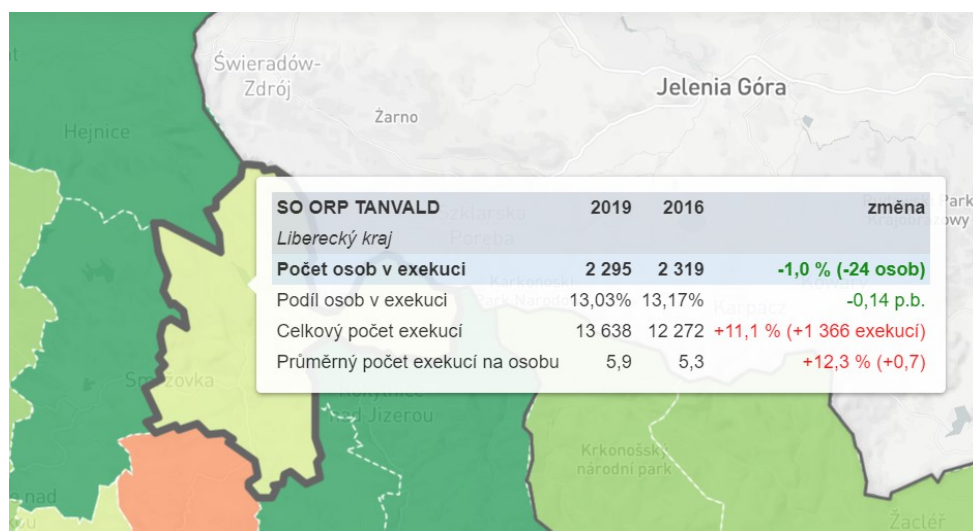
Zdroj: mapaexekuci.cz

Z tabulky vychází, že **podíl osob v exekuci v obci Smržovka je ve sledovaných letech přibližně o 30 % horší, než je podíl těchto osob v České republice**. Podíl osob v exekuci v okrese Jablonec nad Nisou je v roce 2016 o 2 p.b. lepší, než je tomu v obci Smržovka. V roce 2019 se však od Smržovky dále zlepšuje na hodnotu 10,89 %. V Libereckém kraji je z hlediska hodnot situace velmi podobná jako v Jabloneckém okrese. V roce 2019 se kraj dostává na hodnotu 10,56, čímž se od republikové hodnoty 8,7 vzdaluje o necelých 18 %.

Na obrázku 3 lze ještě sledovat srovnání územního celku ORP Tanvald. Lze vidět, že v ORP Tanvald je situace obdobná jako ve Smržovce na obecní úrovni, přičemž tyto hodnoty zadlužení jsou jedny z nejhorších v rámci Libereckého kraje. I situace dluhů vykazuje ve Smržovce zakonzervovanost, kdy se hodnoty ve sledovaných letech prakticky nemění. Jak bylo uvedeno výše, zadluženost je společně s dlouhodobou nezaměstnaností a závislostí na sociálních dávkách jedním ze stěžejních ukazatelů sociálního vyloučení. Pro řešení situace však mají aktéři na obecní úrovni jen velmi omezené možnosti. Jedním z mála nástrojů řešení předluženosti obyvatel, který mohou použít lokální aktéři, je zřízení dluhové poradny, kde

mohou zadlužení zdarma získat informace – především jak sepsat insolvenční návrh. V okrese Jablonec nad Nisou existují 3 registrované dluhové poradny – Poradna střediska Naděje v Jablonci nad Nisou, poradna spolku Děčko Liberec v Liberci, a poradna spolku Pomoc pod jednou střechou ve Velkých Hamrech, která funguje pod záštitou města výlučně pro hamerské občany.

Obrázek 3: Srovnání počtu osob v exekuci v ORP Tanvald v letech 2016 a 2019

Zdroj: mapaexekuci.cz

3.2.6 Kriminalita

Liberecký kraj patří z hlediska kriminality do klidnějších krajů v České republice. „Kriminalita v Libereckém kraji meziročně poklesla o 15,0 % na 7 290 registrovaných trestných činů. Obecných trestných činů bylo v porovnání s rokem 2019 méně o 13,5 %, hospodářská kriminalita se snížila o 30,8 % (ČSÚ [online], 2021).“

Pro orientaci v datech o trestné činnosti je pro potřeby této práce využívána aplikace mapakriminality.cz, přehled počtu trestných činů a tzv. indexů kriminality pak nabízí tabulka 8. Index kriminality Obvodního oddělení Smržovka, který reflektuje počet spáchaných trestných činů přepočtený na počet obyvatel za určitý časový úsek, v začátcích spolupráce obce s ASZ činil 258, spácháno zde bylo celkem 204 trestných činů. V období implementace SPSZ v roce 2019 se index kriminality zvýšil na rekordní hodnotu 499 a 395 trestných činů (pro srovnání v sousedním Tanvaldu bylo v témže roce evidováno 181 trestných činů s indexem kriminality 118). Index kriminality ovšem nepostihuje všechny aspekty bezpečnosti v obci a jeho výše může být ovlivněna dalšími obtížně interpretovatelnými intervenujícími faktory. Ve Smržovce interpretaci těchto dat komplikuje především nejednoznačnost spáchaných trestných činů. Nejvyšší počet trestných činů spáchaných v roce 2019, tj. 395, je v aplikaci mapakriminality.cz označen pouze jako „zbývající trestné činy“, nelze tedy blíže určit, o jaké činy se jednalo. Mezi nejčastěji uvedené páchané trestné činy ve Smržovce patří (řazeno sestupně) fyzické útoky, vloupání do chat a chalup, řízení pod vlivem, krádeže věcí z automobilu a výroba, držení a distribuce drog.

Tabulka 8: Srovnání vývoje indexu kriminality a počtu trestných činů v Obvodního oddělení PČR Smržovka a v ČR (údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla)

	Smržovka		ČR	
	Index kriminality	Počet trestných činů	Index kriminality	Počet trestných činů
1/2016 - 12/2016	258	204	236	247 628
1/2019 - 12/2019	499	395	203	213 032

Zdroj: mapakriminality.cz

Navzdory absenci přesnějšího rozboru druhů trestné činnosti lze uvést, že Smržovka má trvalý problém s vysokou mírou kriminality. **V mikroregionu Tanvaldsko je obcí s vůbec nejhorším indexem kriminality v uvedeném meziročním srovnání.** Přesto kriminalita nebyla aktéry označována jako palčivý problém. V rozhovorech se zástupci města (26. 7. 2021) i pracovníky neziskového sektoru (4. 8. 2021) rezonovaly pouze stížnosti na vandalismus (především ničení mobiliáře města), drobné krádeže a držení, případně distribuce, drog (především v populaci mladistvých). Podle respondentů též v obci velmi dobře působí **Asistenti prevence kriminality (APK)**, kteří zde působí již od roku 2016. APK se starají o veřejný pořádek, korigují dopravu, usměrňují hloučky mladistvých, hlídají na přechodech apod. Jsou všemi obyvateli Smržovky pozitivně přijímáni a jejich role má v lokalitě velký význam (v některých oblastech substituují činnost komunitního pracovníka).

3.3 Spolupráce obce Smržovka s ASZ

Spolupráce mezi městem a Agenturou pro sociální začleňování **byla zahájena na počátku roku 2016. V té době Smržovka vstoupila do spolupráce společně s ORP Tanvald.** Někteří smržovští institucionální aktéři se účastnili schůzek LP jako zástupci celého Mikroregionu, role Smržovky v té době byla spíše stínová – města nefigurovalo samo za sebe. Spolupráce ORP Tanvald s ASZ se bohužel již prvopočátku nevyvíjela dobře. Dle slov aktéra samosprávy ORP Tanvald (rozhovor 26. 8. 2021) vše vážlo především na špatných komunikačních dovednostech tehdejší lokální konzultantky (LK). Rozbuškou pro ukončení spolupráce ze strany Tanvaldu bylo v té době tlačení na umístění sociálně vyloučených osob, které se ocitly na ulici po ukončení provozu jedné ubytovny. ASZ v té době navrhla městu, které provoz ubytovny ukončilo z důvodu naprosto nevyhovujících podmínek pro kvalitní bydlení, aby přijalo zodpovědnost za ubytování bývalých nájemníků. Naléhání na tuto skutečnost vyhodnotili aktéři jako nevyhovující, až se zástupci v čele s tehdejší starostou rozhodli spolupráci rozvázat. Město Tanvald ukončilo spolupráci s ASZ v únoru 2018.

Smržovka nicméně stála stranou těchto událostí a v započaté spolupráci měla zájem pokračovat. **V listopadu 2016 schválilo zastupitelstvo města Smržovka uzavření Memoranda o spolupráci.** ASZ během roku 2016 mapovala stav sociálního vyloučení ve městě a v roce 2017 zpracovala **Vstupní analýzu**. Tato analýza pak posloužila členům pracovních skupin Lokálního partnerství jako podklad pro tvorbu **Strategického plánu sociálního začleňování (SPSZ).** **Lokální partnerství (LP) města Smržovka vzniklo v roce 2018** po vystoupení Tanvaldu ze spolupráce a vzniklo tak v přímé návaznosti na LP

Tanvaldsko (do té doby bylo LP pro Smržovku činné pouze uvnitř LP Tanvaldsko). **V rámci LP Smržovka nebyly vytvářeny tematické pracovní skupiny.** Vzhledem k tomu, že LP se ve Smržovce zabývá pouze návrhovou částí SPSZ, nebyla existence pracovních skupin nutná. Vycházelo se opět z již existujících výstupů LP Tanvaldsko, jež byly tematicky zaměřeny na: 1) bydlení, 2) sociální služby a rodina, 3) zaměstnanost, 4) zdraví a bezpečnost.

Od ledna 2019 město pokračuje ve spolupráci s ASZ **v režimu Vzdálené intenzivní podpory**, jejímž cílem je zachovat podporu ASZ poskytovanou městu při realizaci opatření, strategickém plánování i odborném poradenství v oblastech, které jsou pro obec prioritní. Fungování LP je až do dosavadní chvíle velmi omezené, neboť ho výraznou měrou ovlivnila padnutí nemoci covid-19. Dle zástupkyně města setkávání probíhala v on-line režimu, ale v menší míře a v menším zapojení, než by tomu bylo bez nutných státních opatření omezujících setkávání osob. (rozhovor 26. 7. 2021) Smržovské LP je tak stále na začátku svého fungování a na větší výzvy v oblasti naplňování cílů SPSZ teprve čeká.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (Štolfová, Konečný; 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Smržovka, která probíhala od června do září 2021, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **desk research** - sekundární analýza dostupných dokumentů
- **polostrukturované rozhovory** s místními institucionálními aktéry
 - bývalý místostarosta, současný radní města Smržovka
 - pracovnice městského úřadu, agenda strategický rozvoj města, veřejné zakázky, dotace, granty
 - vedoucí komunitního plánování sociálních služeb a manažerka MAS Rozvoj Tanvaldska
 - vedoucí pracovnice Romodrom o.p.s., Roma Tanvald, z.s.
 - pracovník Romodrom o.p.s.
 - vedoucí pracovník Romany Art Worskhop, pracovník Romodrom o.p.s.
- **telefonické rozhovory**
 - vedoucí pracovník TP Liberecký kraj Most k naději
 - vedoucí sociálního odboru ORP Tanvald
 - vedoucí OSPOD ORP Tanvald
- **analýza dat**
 - z veřejně přístupných zdrojů (*mapa nezaměstnanosti, mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, ČSÚ*)

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2019 – 2021 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů v krátkodobém, střednědobém a případně dlouhodobém horizontu?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovali z implementace opatření?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?
- Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která byla zmiňována již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejdokladnější obraz stavu lokality.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Při formulaci cílů a opatření SPSZ Smržovka se vycházelo takřka výhradně z dosažených výstupů bývalého LP Tanvaldsko. V tematických oblastech Strategického plánu se průřezově objevují stejná témata (např. vznik Komunitního centra a na něj napojené komunitní práce). Vzhledem k tomu by postrádalo smysl určit pouze jednu oblast zaměření. Evaluační šetření ve Smržovce proto cílilo na vyhodnocení celého SPSZ.

Tabulka 9 je věnovaná přehledu plnění cílů SPSZ 2019–2021. V tabulce je uvedeno, nakolik byl daný cíl plněn a jaké byly relevantní okolnosti plnění.

Tabulka 9: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Oblast BYDLENÍ

1. Priorita	Do roku 2021 snížit počet osob v nestandardním bydlení alespoň o 10 %
1.1 Obecný cíl	<i>Od roku 2019 se stav 2 městských domů zlepšuje</i>
1.1.1 Dílčí cíl	<i>Do roku 2021 se zlepší bytová situace sociálně vyloučených osob díky zlepšení stavu vytipovaných bytů a domů v majetku města</i>
1.1.1a Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2021 budou zrekonstruovány 2 bytové domy v majetku města s celkovým počtem 12 bytů.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Do roku 2021 byly částečně zrekonstruovány 2 domy v Dolní Smržovce, ulice Hlavní č.p. 690 a 691 . Domy prošly úpravami jako je výměna plynového potrubí a napojení na kanalizaci. Na rekonstrukci byly čerpány prostředky z IROP.
1.1.2 Dílčí cíl	<i>Od roku 2019 se bude zlepšovat sousedské soužití a kvalita společných prostor domů díky přítomnému domovníkovi</i>
1.1.2a Specifický cíl (opatření)	<i>Od roku 2019 bude ve vytipovaných objektech města působit 1 domovník, který se bude řídit metodikou MVČR</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	V objektu Hlavní č.p. 690 je ubytován domovník, který je zaměstnanec firmy Protebyt, s.r.o., která spravuje bytový fond města. Domovník je technický pracovník, zodpovědný za správu městských domů. Nejedná se tedy o „domovníka preventistu“, jak je uvedeno v SPSZ.
1.2 Obecný cíl	<i>Cílová skupina (osoby žijící v nestandardním bydlení, cca 114 osob) od roku 2021 rozvíjí své kompetence potřebné pro získání a udržení standardního bydlení</i>
1.2.1a Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2021 bude zřízena protidluhová poradna s personálním zajištěním minimálně 0,5 úvazku, která bude otevřena minimálně 16 hodin týdně a kterou využije min 55 osob za 3 roky</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Nerealizováno, není ani v investičním plánu obce. S prostory pro poradnu je eventuálně počítáno v rámci vybudování Domu sociálních služeb Mikroregionu Tanvaldsko, který by měl vzniknout přebudováním nevyužité zchátralé lokality typu BROWNFIELD (budova bývalého Viaflexu ve Smržovce).
1.3 Obecný cíl	<i>Cílová skupina je podporována v posilování motivace k údržbě bydlení</i>
1.3.1 Dílčí cíl	<i>Prostřednictvím komunitní práce získává cílová skupina osob žijících</i>

	<i>v nestandardním bydlení vazbu k místu svého bydliště</i>
<i>1.3.1a Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Od roku 2019 je v lokalitě realizována komunitní práce v rozsahu 2,0 úvazku komunitního pracovníka (komunitní práce bude mít dopad na 100 osob)</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Komunitní práce v lokalitě neprobíhá, neboť měla vzniknout v návaznosti na komunitní centrum, jenž nemohlo být realizováno z důvodu nemožnosti najít vhodných prostor.

Oblast SOCIÁLNÍ SLUŽBY A RODINA

2. Priorita	<i>Do roku 2021 dojde k rozšíření nabídky sociálních služeb a dalších podpůrných služeb pro cílovou skupinu sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených o velikosti přibližně 150 – 200 osob CS</i>
<i>2.1 Obecný cíl</i>	<i>Od roku 2019 nové služby podpoří 100 osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených</i>
<i>2.1.1 Dílčí cíl</i>	<i>Od roku 2019 se zvýší kapacita pro práci s komunitou sociálně vyloučených o 3,5 úvazku</i>
<i>2.1.1.a Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Do roku 2021 podpoří terénní program 60 klientů v řešení jejich nepříznivé životní situace prostřednictvím 1,5 úvazku</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Specifický cíl 2.1.1.a je součástí projektu organizace Romodrom s názvem Terénní programy Smržovka, reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010638 . Jedná se o jediný, skutečně úspěšně fungující, projekt ve Smržovce. Pracovníci Romodromu prakticky zajišťují kompletní sociální práci pro všechny sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené osoby ve Smržovce a jejím okolí. Jsou velmi kapacitně přetíženi. 100 osob jsou schopni saturovat službami během několika měsíců. Cíl byl tedy zcela naplněn, stanovený počet podpořených osob byl několikanásobně překročen. Projekt je aktuálně v realizaci a je prodloužen do 31. 3. 2022.
<i>2.1.1.b Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Od roku 2019 je v lokalitě realizována komunitní práce v rozsahu 2,0 úvazku komunitního pracovníka (komunitní práce bude mít dopad na 100 osob)</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Komunitní práce v lokalitě neprobíhá, neboť měla vzniknout v návaznosti na komunitní centrum, jenž nemohlo být realizováno z důvodu nemožnosti najít vhodných prostor.
<i>2.1.1.c Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Do roku 2021 je v lokalitě zřízeno komunitní centrum pro 150 osob, které jsou sociálně vyloučeny nebo sociálním vyloučením ohroženy</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Nerealizováno, nebylo možné najít vhodné prostory. Akteři mluví o budově zvané KC Kotva, na níž právě probíhá radikální rekonstrukce díky prostředkům z IROP. Za organizaci však zodpovídá město Tanvald a vše se děje v jeho gesci, byť se budova nachází na katastru města Smržovka. V KC Kotva je plánován provoz 2 služeb Oblastní charity Most, která v Tanvaldu již tyto služby poskytuje. Jedná se o NZDM a SAS.
<i>1.3 Obecný cíl</i>	<i>Cílová skupina je podporována v posilování motivace k údržbě bydlení</i>

1.3.1 Dílčí cíl	<i>Prostřednictvím komunitní práce získává cílová skupina osob žijících v nestandardním bydlení vazbu k místu svého bydliště</i>
1.3.1a Specifický cíl (opatření)	<i>Od roku 2019 je v lokalitě realizována komunitní práce v rozsahu 2,0 úvazku komunitního pracovníka (komunitní práce bude mít dopad na 100 osob)</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Komunitní práce v lokalitě neprobíhá, neboť měla vzniknout v návaznosti na komunitní centrum, jenž nemohlo být realizováno z důvodu nemožnosti najít vhodných prostor.

Oblast ZAMĚSTNANOST

3. Priorita	<i>Od roku 2019 pracovat na snižování počtu dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání</i>
3.1 Obecný cíl	<i>Od roku 2019 je XY osob z CS podporováno ve zvyšování motivace k zaměstnání</i>
3.1.1 Dílčí cíl	<i>Od roku 2019 pracuje 15 osob ročně s finančními problémy a dluhy na sestavení udržitelného finančního rozpočtu</i>
3.1.1a Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2021 bude zřízena protidluhová poradna, s personálním zajištěním minimálně 0,5 úvazku, která bude otevřena minimálně 16 hodin týdně a kterou využije min. 55 osob za 3 roky</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Nerealizováno, není ani v investičním plánu obce. S prostory pro poradnu je eventuálně počítáno v rámci vybudování Domu sociálních služeb Mikroregionu Tanvaldsko, který by měl vzniknout přebudováním nevyužitých zchátralých lokalit typu BROWNFIELD (budova bývalého Viaflexu ve Smržovce).
3.2 Obecný cíl	<i>Do roku 2021 je 60 osob z CS podporováno ve zvyšování pracovních kompetencí prostřednictvím terénní práce</i>
3.2.1 Dílčí cíl	<i>Do roku 2021 60 osob z cílové skupiny využívá terénní program</i>
3.2.1.a Specifický cíl (opatření)	<i>Od roku 2019 je v lokalitě poskytována terénní práce ve výši 1,5 úvazku</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Jedná se o týž projekt jako v oblasti Sociální služby a rodina. Specifický cíl 3.2.1.a je součástí projektu organizace Romodrom s názvem Terénní programy Smržovka, reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010638. Viz specifický cíl 2.1.1.a.

Oblast ZDRAVÍ A BEZPEČNOST

4. Priorita	<i>Do roku 2021 preventivně působit v oblasti drogové problematiky mladistvých</i>
4.1 Obecný cíl	<i>Od roku 2021 cílová skupina (o velikosti 40 – 60 mladistvých) tráví svůj volný čas aktivně</i>
4.1.1 Dílčí cíl	<i>Od roku 2021 využívá cílová skupina o velikosti 40 – 60 mladistvých nabízené prostory pro trávení volného času</i>
4.1.1.a Specifický cíl (opatření)	<i>V roce 2019 proběhne mapování zájmu CS mladistvých o konkrétní typy volnočasového zázemí</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Aktéři se domnívají, že výzkum zájmu proběhl, ale nedisponují žádnými výstupy nebo záznamy. Zástupci města předpokládají, že impuls pro

	monitoring zájmu vzešel ze školy, pracovníci organizace Romodrom deklarovali, že monitoring u CS prováděli průběžně, ale výsledky nezaznamenávali.
<i>4.1.1.b Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Do roku 2021 vznikne v lokalitě hřiště typu bike park/work-out/parkour</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Vznikla celkem 2 hřiště: 1) typu bike park, 2) typu work-out. Realizace byla finančně zajištěna z rozpočtu města. Dle aktérů jsou dětmi hojně využívána.
<i>4.2 Obecný cíl</i>	<i>Od roku 2021 je podporováno předávání pozitivních vzorů mladistvým, kteří jsou sociálně vyloučení nebo sociálním vyloučením ohrožení</i>
<i>4.2.1 Dílčí cíl</i>	
<i>4.2.1.a Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Od roku 2019 je v lokalitě realizována komunitní práce v rozsahu 2,0 úvazku komunitního pracovníka</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Komunitní práce v lokalitě neprobíhá, neboť měla vzniknout v návaznosti na komunitní centrum, jenž nemohlo být realizováno z důvodu nemožnosti najít vhodný prostor.
<i>4.2.1.b Specifický cíl (opatření)</i>	<i>Od roku 2019 působí v lokalitě 2 asistenti prevence kriminality</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	APK působí v lokalitě od roku 2015. Na provoz APK město pravidelně získává dotace od MV. APK jsou ve Smržovce velmi úspěšní. 1 pracovnice je zaměstnána pod úřadem od samého počátku a místní aktéři o ní mluví jako o „matadorce“ a znalkyni zdejších poměrů. APK organizačně spadají do kanceláře starosty a místostarosty. V budoucnu bude jejich mentorem náčelník obvodu PČR, jenž má sídlo kousek od MěÚ Smržovka. Záběr APK je velmi široký – od hlídání pořádku přes donášení listovních psaní. Veřejnost si APK cení především v oblastech péče o zatoulaná zvířata nebo v ochraně zabezpečení rekreačních objektů.

Z přehledu evaluovaných priorit a cílů SPSZ 2019 – 2021 je patrné, že naplňování opatření vycházejících ze SPSZ ve Smržovce nebylo příliš úspěšné a většina opatření tak zůstává nerealizovaná, nebo jen částečně realizovaná. Za jediný úspěšný projekt lze bezpochyby považovat projekt **Terénní programy Smržovka** organizace Romodrom. Ten v obci pokrývá většinovou nabídku služeb pro sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené osoby. Zároveň, dvě osoby pracovníků Romodrom založily každý po jedné NNO⁶, kde se rovněž souběžně realizují na pomoc romské komunitě žijící v mikroregionu Tanvaldsko.

Informace o fungování projektu a organizaci nabízí následující box.

⁶ Roma Tanvald z.s., Romany Art Workshop z.s.

Romodrom o.p.s. – Terénní programy Smržovka (web Romodrom)

Romodrom o.p.s. je nevládní nezisková organizace založená v roce 2001 za účelem:

- poskytování sociálních služeb a poradenství lidem v obtížných životních situacích,
- podpory dětí a mládeže ze sociálně znevýhodněného prostředí,
- podpory principů demokratické společnosti.

Organizace sídlí v Praze, ale působí ve všech krajích České republiky. Aktivity sdružení se dle typu poskytovaných služeb a realizovaných programů dělí na několik klíčových oblastí: programy pro děti a pečující rodiče, sociální služby pro osoby ohrožené sociálním vyloučením či sociálně vyloučené, programy na podporu bydlení a další činnosti.

Projekt **Terénní programy Smržovka**, reg. č. **CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010638**, je financován prostřednictvím OPZ, v současné době má **prodlouženou realizaci do 31. 3. 2022**.

Terénní programy jsou registrovanou sociální službu podle § 69 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Cílem služby je odstranění či zmírnění dopadů sociálního vyloučení do života uživatelů sociální služby (lidí sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených). Přestože má ve svém názvu Smržovku, má širokou působnost. Působí v lokalitách:

- vyloučené lokality města Liberec (ulice Vojanova, Sportovní, Rybářská, Kolara, Nádraží, Podještědská, střed města),
- vyloučené lokality města Jablonec,
- vyloučené lokality města Tanvald a okolí (Smržovka, Velké Hamry, Desná, Harrachov, Plavy, Kořenov).

V Terénním programu Smržovka jsou zaměstnání **3 terénní pracovníci v celkové dotaci 1,5 úvazku. Terénní pracovníci:**

- Vyhledávají klienty sociální práce v jejich přirozeném prostředí; provádí posouzení životní situace rodiny. Plánují s klienty cíle pomoci, činnosti, metody a kroky, které povedou k jejich naplnění.
- Poskytují klientům sociálně právní poradenství, výchovné poradenství, účastní se jednání v zájmu klientů s jinými odborníky, soudy, správními orgány, nestátními organizacemi a dalšími institucemi.
- Realizují přímou sociální práci s klienty zaměřenou na změny jejich chování; působí na prohlubování a upevňování základních hygienických a společenských návyků, na prohlubování pracovních návyků.
- Zprostředkovávají jednání klientů se subjekty v jejich sociálním prostředí (vlastníky domů a bytů, obyvateli obce či komunity, věřiteli, policií apod.). V případě potřeby je doprovází.

Pracovníci bohužel neposkytli evaluátorovi data ani kazuistiku za zkoumané projektové období, neboť s omluvou vysvětlili, že jsou současně velmi personálně pod-dimenzováni a nemají volnou kapacitu na aktivity nad rámec běžných povinností. Evaluátor byl během rozhovoru svědkem jejich naprostého přetížení.

6 Hlavní zjištění

V SPSZ 2017 – 2020 nejsou jednoznačně definovány očekávané dopady nastavených opatření. Proto bylo při jejich stanovení vycházeno z analytické části plánu. Na základě těchto oblastí a v kontextu charakteru nastavených opatření bylo pro účel této zprávy definováno následujících 5 dopadů:

- Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL,
- Zlepšení/Stabilizace životní situace obyvatel SVL,
- Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených domácností,
- Snížení rizikového chování mladistvých,
- Zlepšení sociálního klimatu v obci.

Podrobné **propojení cílů definovaných v SPSZ, výstupů plánovaných opatření a definovaných dopadů** je ilustrováno v následujících schématech.

Schéma 2: Oblast BYDLENÍ – cíle, výstupy, dopady

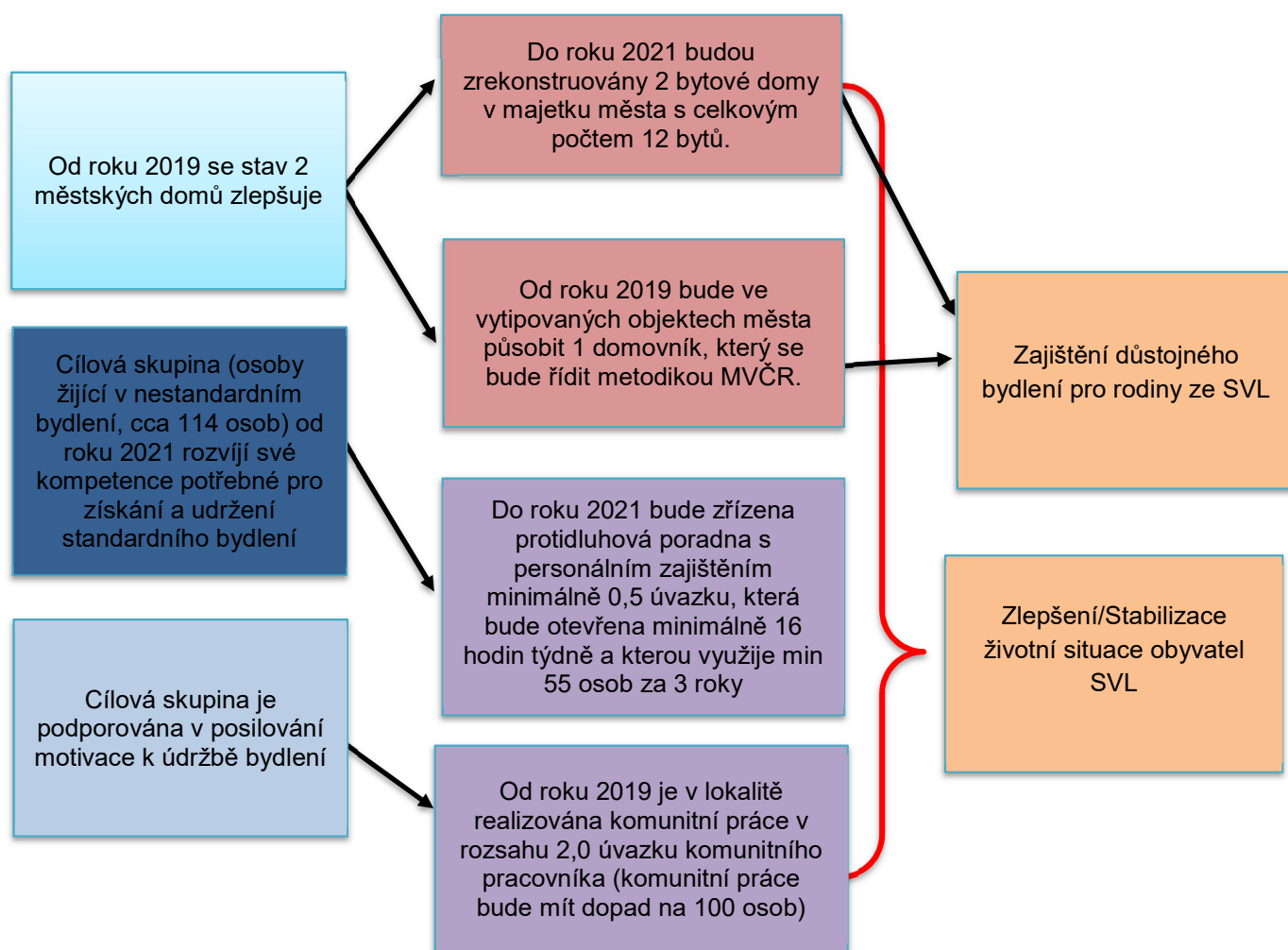

Schéma 3: Oblast SOCIÁLNÍ SLUŽBY A RODINA – cíle, výstupy, dopady

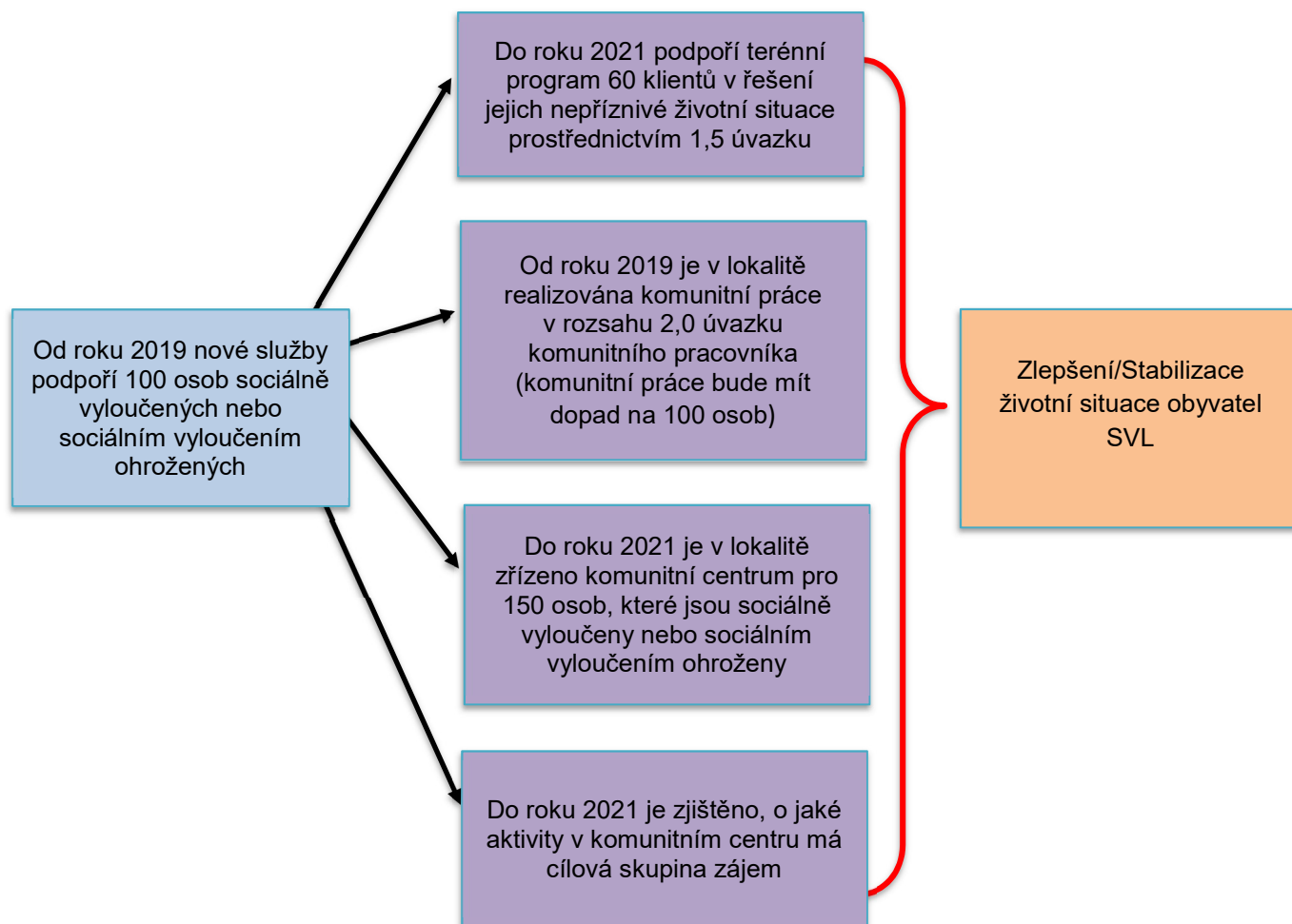

Schéma 4: Oblast ZAMĚSTNANOST – cíle, výstupy, dopady

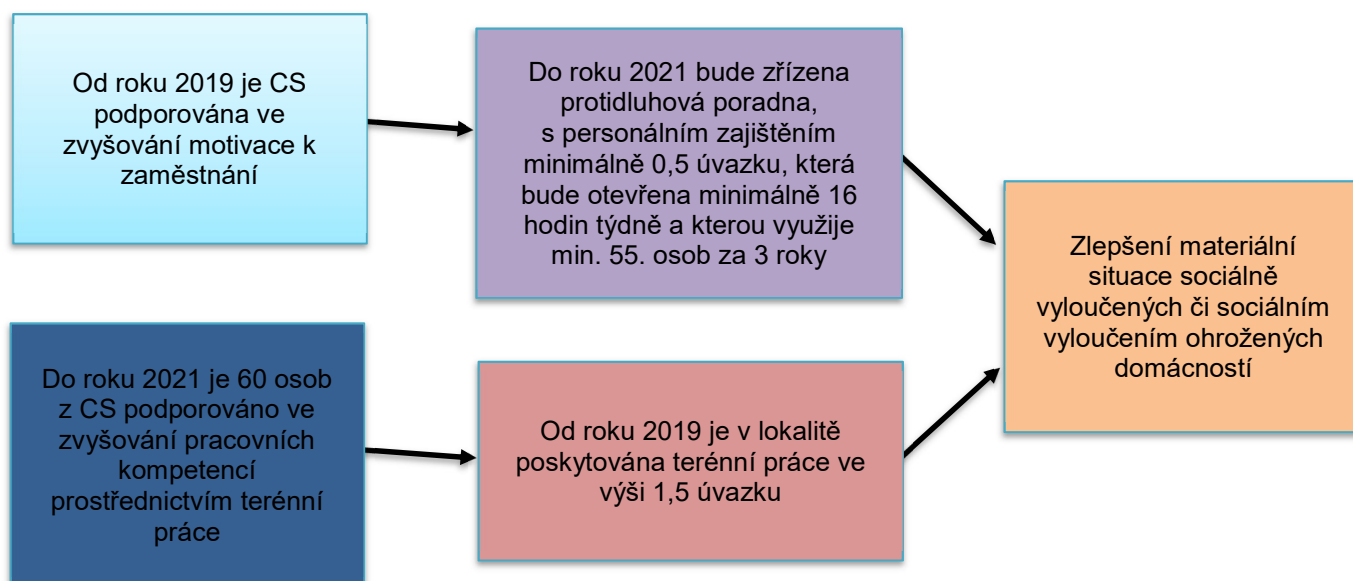
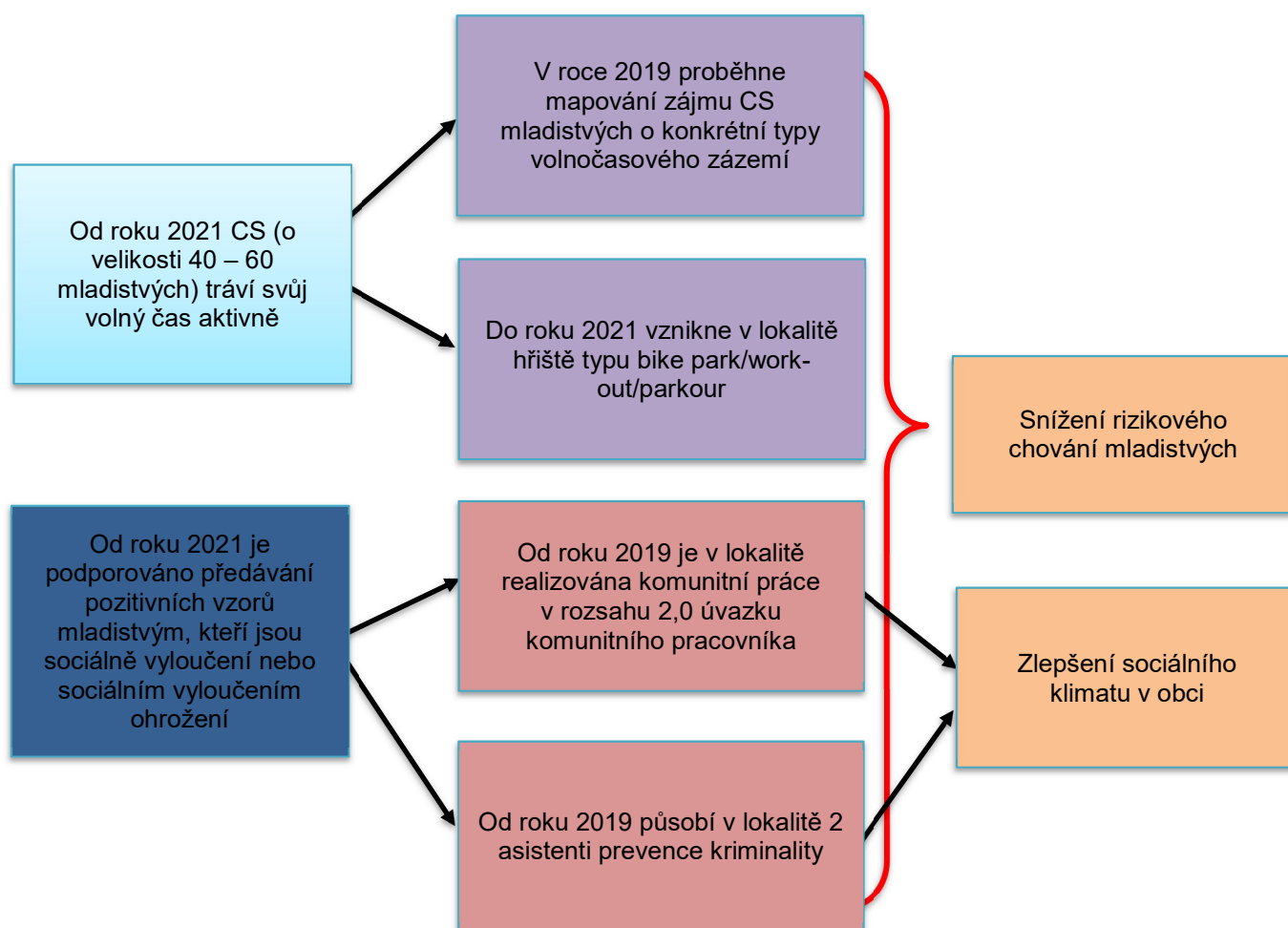

Schéma 5: Oblast ZDRAVÍ A BEZPEČNOST – cíle, výstupy, dopady

6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

Tabulka 9 je věnovaná prioritám, cílům a opatřením na základě SPSZ 2019 – 2021. Jak bylo několikrát zmíněno, strategické plánování obce Smržovka je specifické tím, že v obci neexistuje LP rozdělené tematicky na pracovní skupiny. Při konstrukci plánu se řešila jen jeho návrhová část a vycházelo se z výstupů LP Tanvaldsko, které tematicky zaměřené platformy mělo. Lze vidět, že v SPSZ Smržovka jsou oblasti značně propojené a některé cíle a opatření se průřezově objevují napříč oblastmi (např. komunitní práce). Proto není snadné jasně vytýčit, ve které oblasti se nejvíce dařilo opatření naplňovat.

Aktéry naplňování opatření SPSZ byla **organizace Romodrom** (v oblasti Zaměstnanost a Sociální služby a rodina – Terénní program), **Městský úřad Smržovka** (v oblasti Zdraví a bezpečnost – bike park a work-out hřiště; v oblasti Bydlení – rekonstrukce 2 městských domů) a **Asistenti prevence kriminality** (v oblasti Zdraví a bezpečnost – 2 APK).

6.1.1 Dopad 1 Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL

V začátku je třeba uvést, že zásadním limitem při měření dopadů je **absence šetření na úrovni osob žijících v lokalitách s vyšší koncentrací sociálně vyloučených osob** (klientů služeb či konečných příjemců podpory), které neumožňuje lépe situaci analyzovat, získat plnohodnotnou zpětnou vazbu od klientů ani triangulovat získaná data a plnohodnotně potvrdit závěry. Na druhou stranu pro potřeby této evaluace by mělo být dostačující zjištění ohledně fungování CS skrze institucionální aktéry, kteří průběžně fungování a kvalitu života svých klientů monitorují.

V tabulce 10 jsou popsány ukazatele, jimiž je možné dopad realizovaných opatření prokázat. **Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy.**

Tabulka 10: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 1

Dopad	Evaluační ukazatele
Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL	• Změna počtu ohrožených domácností, které si udrželi bydlení • Změna počtu domácností, které se přesunuly ze substandardního bydlení do standardního bydlení • Rekonstrukce bytových domů na ulici Hlavní • Fungující domovník řídící se metodikou MVČR

Na podobě dopadu *Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL* se podílí aktéři na obecní úrovni. Jak je uvedeno v Tabulce 9, bytové domy na ulici Hlavní (č.p. 690 a 691), jež jsou v majetku města, byly opraveny jen částečně. V oblasti podpory bydlení pro sociálním vyloučením ohrožené obyvatele byly opraveny dva malometrážní byty v ulici V Záhoří č.p. 815 (bývalá ubytovna, financováno z vlastních zdrojů města), které jsou nazývány „startovací“, ale mají být určeny spíše lidem v krizové situaci (např. pro samoživitelky s dětmi). Nájemné v nich je městské, regulované, ve výši 45 Kč/m² + zařizovací předměty (výše nájmu se nesoutěží). Podporu a rozvoj sociálního bydlení město v současné době neplánuje.⁷ Jak vyplynulo z jednoho rozhovoru: „*Nájem v obecních bytech je tak malý, že se v podstatě o sociální bydlení už jedná.*“ (rozhovor, 26. 7. 2021)

Přestože bývalá LK i současný LK pro Smržovku poskytují maximum informací o tom, co je a co není sociální bydlení a jaké by byly zřejmé profity města z pořízení sociálních bytů, nesetkává se to prozatím s přijetím ze strany zástupců města a především pak dalších starostů obcí v rámci mikroregionu.

Dále, ve zmiňovaných objektech č.p. 690 a 691 působí sice domovník, neřídí se ale metodikou MV ČR. Nejedná se o domovníka „preventistu“, ale o technického zaměstnance firmy ProteByt, která spravuje nemovitý majetek města. Další ukazatele bohužel nebylo možné ověřit, neboť tyto skutečnosti nebyly dotazovaným známy. Z rozhovorů s pracovníky NNO bylo zjištěno, že ve Smržovce v ubytovně zvané Ráj žije asi 46 rodin, které pocházejí z těch nejchudších podmínek a jsou trvalým pobytem z různých obcí v rámci mikroregionu. Na ubytovně tedy probíhá velká migrace. Málomocné rodině se podaří se posunout do nájemního bytu a často z něho odchází zpátky na ubytovnu, neboť nedokáže včas platit nájem, poplatky za služby apod.

⁷ Sociální bydlení velmi dobře funguje v sousední obci Velké Hamry, ASZ v rámci SPSZ Velké Hamry přispěla k rozvoji této oblasti v regionu.

„Na ubytovně Ráj je situace vůbec nejhorší. V současné době tam máme asi 46 rodin, které jsou původem z různých obcí v rámci Mikroregionu – z Desné, Jiřetína. Občas se stane, že se někomu za naší asistence podaří dostat se do bytu, ale pak se nám stává, že se bohužel vrací zase na ubytovnu, protože ta finanční gramotnost je malá, oni neví, jak co se má platit, nedokáží si to spočítat, mají dluhy.“

rozhovor 4. 8. 2021

Dopadu se tedy ve zkoumaném období nepodařilo dosáhnout. Byly ale položeny základní stavební kameny a několik dílčích skutečností (částečná rekonstrukce městských bytů na Hlavní ulici + zahájení „startovacích“ bytů) pomohlo zlepšit bytovou nabídku města v reakci na potřeby a poptávku osob ohrožených sociálním vyloučením. Město Smržovka má potenciál v oblasti bytového fondu nastavit velmi dobré podmínky pro zlepšení stavu bydlení sociálně vyloučených osob.

6.1.2 Dopad 2 Zlepšení/Stabilizace životní situace obyvatel SVL

O zlepšení/stabilizaci životní situace osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených usilují ve Smržovce především organizace *Romodrom*, *Roma Tanvald* a *Romany Art Workshop* (všechny 3 organizace jsou zastoupené stejnými pracovníky). Z nepodpořených projektů v rámci OPZ (resp. KPSVL skrze SPSZ) zde dlouhodobě také působí organizace *Most k naději*.

Most k naději – Terénní programy ATK Liberec (web i interní dokument MONA)

Spolek Most k naději (dále jen MONA) je právnickou osobou, která vznikla v roce 1995. Při zrodu MONA tehdy stáli významné odborné, podnikatelské i politické špičky, ale také zástupci neziskového sektoru. Samotný vznik organizace byl motivován zhoršující se situací v oblasti zneužívání drog a nárůstu HIV/AIDS, dále pak sociálně vyloučenými komunitami a lokalitami, včetně stále gradujícího rozvoje sociálních patologií v nejpostiženějších částech severočeského regionu.

Organizace působí v Ústeckém a Libereckém kraji. V Libereckém kraji provozuje zejména K-Centra, Terénní programy, Služby sociální prevence a Dům na půl cesty.

V rámci Libereckého kraje jsou **Terénní programy** pro osoby ohrožené drogou **nezastupitelnou službou**, jejíž pracovníci působí celkem ve 14 městech. V případě potřeby, ale zajišťují za klienty v rámci kraje prakticky kamkoliv. V přirozeném prostředí cílové skupiny – ulice, byty, squaty – vyhledávají uživatele omamných a psychotropních látek, navazují s nimi kontakt a v rámci přístupu založeného na pravidlech Harm Reduction s nimi řeší jejich aktuální situaci. Svým klientům přitom nabízejí komplexní balík služeb. Výměnu injekčního materiálu, informace zdravotního a sociálně - právního charakteru, individuální poradenství, doprovody k lékařům či na úřady a testy na infekční onemocnění. K dispozici jsou ale také rodinným příslušníkům a dalším osobám, které jsou drogovou závislostí ohroženy nepřímo.

Do mikroregionu Tanvaldsko dojíždí pracovníci Terénní programu (TP) **každé pondělí odpoledne** (od 13:00 do 18:00). V případě personálního oslabení se terén často uskutečňuje společně s terénem Jabloneckým. Terénní pracovníci se nejčastěji zaměřují na monitoring míst jako je okolí vlakového a autobusového nádraží, opuštěné budovy v blízkosti nádraží a střed města. **V první polovině tohoto roku zaznamenali TP celkem 14 kontaktů s 9 klienty, přijali 489 injekčních stříkaček, vydali jich 535.** Ve stejném období našli pracovníci TP celkem **17 injekčních stříkaček**. Stříkačky byly nalezeny v opuštěných budovách, nebo v jejich okolí.

Příklad dobré praxe: Pracovníci TP opět navázali kontakt s klienty ve Smržovce. Zaznamenali tak první kontakt s klientkou ***** a jejím přítelem *****. Opakovaně s nimi řešili informace týkající se zdravotních komplikací spojených s užíváním OPL. Často TP klientům poskytovali zdravotnický

materiál, jako jsou mastičky a obvazy. Klient v měsíci červnu přišel za TP s abscesem na ruce, po poskytnutí informací a pokynů, které klient dodržel, se mu ruka zcela zahojila.

V tabulce 11 jsou opět popsány ukazatele, jimiž je možné dopad realizovaných opatření prokázat.

Tabulka 11: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 2

Dopad	Evaluační ukazatele
<i>Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL</i>	• změna kapacity sociálních služeb za dané období • změna v dluhové situaci osob • změna v životní (sociální a zdravotní) situaci osob se závislostí • změna v úrovni znalostí a dovedností potřebných k osobnímu rozvoji a udržení si bydlení • změna v úrovni znalostí a dovedností potřebných k rozvoji rodičovských kompetencí • snížení výskytu krizových rodinných situací (vyžadující intervenci OSPOD u klientů)

Terénní programy Smržovka, reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0010638, zřizované organizací **Romodrom**, a aktivity organizací **Roma Tanvald**, **Romany Art Workshop** a **Most k naději** jednoznačně přispívají k naplňování dopadu. V případě TP Smržovka byla navýšena kapacita služeb za zkoumané období (zvýšení úvazků na 1,5).

Pracovníci 3 romských NNO poskytují velmi intenzivní a komplexní služby pro sociálně vyloučené osoby na celém území mikroregionu. V rámci Terénního programu, který je registrovaný jako sociální služba, dělají především sociální práci. Zaměřují se na pomoc s udržení si bydlení, pomoc s vyřízením sociálních dávek či dokladů, trénují s klienty finanční gramotnost, poskytují základní právní poradenství, doprovází na úřady. V rámci **Roma Tanvald provozují především komunitní práci**. Jsou zacílení na místní komunity a aktivity přizpůsobují tomu, co daná komunita v daném čase artikuluje jako potřebu. „Cílem spolku je zvýšení aktivity a kompetence Romů pro zlepšení řešení problémů, zlepšení vzájemných vztahů s majoritou, snížení negativního hodnocení Romů, odstranění předsudků a bariéry mezi Romy a majoritou (romatanvald.cz [online], 2021).“ V praxi spolek cílí na mládež a dospělé s cílem seznamovat se a poznávat okolí, podnikají se výlety, společenské a kulturní akce, včetně známého **romského festivalu v Tanvaldu**. **Sdružení Romany Art Workshop zase cílí vyloženě na mládež**, pomáhá dětem ze sociálně vyloučeného prostředí trávit smysluplně volný čas. Nejvíce se soustředí na talenty v oblasti tance, snaží se perspektivní mladé umisťovat na soutěže a do vzdělávání, aby mohly své nadání dále rozvíjet. Termín workshop, česky dílna, má symbolizovat hluboké zapojení a spolupráci cílové skupiny.

Lze tedy vidět, že pracovníci, jež se napříč koncentrují ve zmiňovaných NNO, poskytují skutečně širokou paletou rozmanitých služeb, kterými společně zvyšují kvalitu života sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob na Tanvaldsku. **Přestože v Plánu prevence kriminality byl za Smržovku odhadnut počet obyvatel vyloučených lokalit na přibližně 80, pracovníci zmiňovaných NNO mluví až o 900 osobách, se kterými běžně pracují na území mikroregionu.** Z hlediska zacílení zmiňovaných NNO a také vysoké míry migrace sociálně vyloučených na Tanvaldsku, by nedávalo žádný smysl práci těchto 3 NNO jakkoli místně ohraničovat. Lze tedy vidět, že pracovníci jsou velmi kapacitně vytíženi.

TP Mostu k naději se soustředí na drogově závislé dospělé. V terénních programech obecně jsou za úspěch ve stabilizaci životní situace klientů považovány změny, jako je třeba prodloužení intervalů klienta mezi dávkami drogy, přechod z nitrožilního užívání drog na bezpečnější formy, zařazení do legální substituce, schopnost klienta udržet si práci a bydlení, případně starat se o rodinu, apod. Ve službách terciární prevence i odborného sociálního poradenství je velmi složité určit počet klientů, kterým se zdárně daří abstinovat. U mnohých klientů je proto považováno za pozitivní dopad například to, že se rozhodnou přistupovat k řešení své závislosti aktivně. Úspěšnost aktivit a pozitivní dopad na cílovou skupinu je tedy hodnocen skrze naplňování individuálních plánů klientů a samotný úspěch sociální služby je u každého klienta definován individuálně. Vedoucí TP Liberecký kraj Mostu k naději poskytl evaluátorovi data, z nichž vyplývá, že **na celém území mikroregionu mají v pravidelném kontaktu přibližně 25 unicitních klientů, přičemž ani jeden z těchto identifikovaných klientů není Rom a nepochází ze sociálně vyloučených lokalit popisovaných v této evaluační zprávě.** TP běžně přichází do kontaktu i s klienty z vyloučených lokalit, ale je obtížné odhadnout jejich počet, neboť kontakt s nimi probíhá nepravidelně, nárazově. Klienti z těchto lokalit mají problém s důvěrou, brání se „registrací“ a vyžadují takřka výhradně pouze výměnu a poskytnutí Harm Reduction materiálu. Dle vedoucího TP Mostu k naději pro Liberecký kraj je **drogová problematika na Tanvaldsku zakonzervovaná a v posledních 5 letech nedochází k žádným větším výkyvům jak z hlediska počtu uživatelů, tak typu užívaných drog či rizikivosti užívání.** Nejužívanější ilegální drogou je marihuana, injekčně je nejvíce užíván pervitin. Provoz služby dlouhodobě na Tanvaldsku naráží na tyto problémy: 1) V mikroregionu a celkově kraji je **tíživý nedostatek psychiatrických a psychologických služeb** – chybí i tak základní služby jako je detoxifikace (běžně se klienti doprovází na tzv. detox do jiného kraje), 2) **v mikroregionu nejsou žádná krizová lůžka** – Tanvaldsko nenabízí žádné služby pro osoby bez přístřeší, chybí noclehárny, nízkoprahová denní centra i Azylový dům. Nejbližší Azylový dům se nachází v Jablonci, další služby pro lidi bez domova jsou až v krajském Liberci.

Zmíněné organizace a jejich činnost tedy výraznou měrou přispívá k naplňování dopadu Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL.

6.1.3 Dopad 3 Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených domácností

Na podobě dopadu *Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených domácností* se měla dle SPSZ podílet protidluhová poradna v kooperaci s terénní sociální prací organizace Romodrom.

Tabulka 12: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 3

Dopad	Evaluační ukazatele
<i>Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených domácností</i>	• změna v zaměstnanosti osob • změna v dluhové situaci osob • změna kapacity sociálních služeb za dané období • zlepšení hospodaření a finanční gramotnosti obyvatel SVL • změna v míře informovanosti CS o rizicích rychlých půjček

Vzhledem k tomu, že protidluhová poradna nevznikla, **nebylo tohoto dopadu dosaženo.** Pracovníci organizace Romodrom se v terénu snaží o nácviky hospodaření s penězi a trénují finanční gramotnost. Stejně tak se snaží poskytovat informační servis o rizicích půjček

a všeobecně zadlužování. Sami ale přiznávají, že nejsou experti na danou oblast a poskytují tak jen základní poradenství. Jsou v přímém kontaktu s organizací *Člověk v tísni* a *Děčko Liberec*, které obě sídlí v Liberci a poskytují odborné právní a dluhové poradenství. Slovy pracovnice NNO jsou však tyto poradny využívány klienty jen velmi zřídka, neboť sídlí příliš daleko.

„Tak my se samozřejmě snažíme dluhové poradenství poskytovat, oni to ty lidi chtějí. Tady se šílené množství lidí nachází v dluhové pasti. Dluží nejčastěji město, ale mají i půjčky. My to ale tak dobře neumíme, orientujeme se jen v tom základu, co je třeba, ale tady by bylo zapotřebí nějakého odborníka, ideálně, aby uměl udělat to oddlužení, jako to dělají v Hamrech.“

- pracovnice NNO, rozhovor 4. 8. 2021

Lze zkonstatovat, že přestože nebylo dopadu plně dosaženo, byly opět naplněny dílčí ukazatele a lze uvažovat o pozitivních změnách na úrovni jednotlivců, s nimiž NNO pracují.

6.1.4 Dopad 4 Snížení rizikového chování mladistvých

Na dosažení dopadu *Snížení rizikového chování mladistvých* se měl přičinit zejména vznik work-outového a bike parkového hřiště. Dle slov zástupců města jsou tato hřiště mládeží velmi využívána a jejich vznik byl přáním a potřebou vzešlým přímo od dětí (dle dostupných zdrojů byla myšlenka poprvé artikulována dětmi na ZŠ). Evaluátor v terénu provedl monitoring, při němž byl svědkem existence a využívání těchto hřišť. Lze tedy zkonstatovat, že ukazatele využívání nových hřišť bylo naplněno.

Tabulka 13: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 4

Dopad	Evaluační ukazatele
Snížení rizikového chování mladistvých	- změna kapacity sociálních služeb v oblasti harm reduction u mladistvých - změna v úrovni znalostí a dovedností potřebných k osobnímu rozvoji a snížení rizikového trávení volného času u mladistvých - existence fungujícího využívaného prostoru (hřiště) pro trávení volného času

Co se týká služeb Harm Reduction pro mladistvé, nebyl ukazatel nijak naplněn. Jedinou organizací, která je zacílena na drogové závislosti, je již zmíněná organizace Most k naději. Ta ale s mladistvými uživateli nepracuje. Pokud na ně natrefí v terénu, je ochotna jim v odůvodněných případech vyměnit injekční materiál a samozřejmě přeposílá či doporučuje mladistvé do jiných služeb dle typu zakázky. **V současné době však na Tanvaldsku neexistuje žádná služba, která by se věnovala primární prevenci.** Přesto si institucionální aktéři stěžovali na rozrůstající problém s neorganizovanou mládeží, která zneužívá omamné látky na veřejných prostranstvích, dopouští se vandalismu či případně jiné formy lehčí kriminality.

V mikroregionu již několik let působí *Oblastní charita Most*, která zde provozuje Sociální poradenství a Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Kotva. Služby dlouho sídlily v budově, jež se nachází na hranici Tanvaldu a Smržovky. V nynější době je však objekt rekonstruován (prochází celkovou zevrubnou rekonstrukcí) a služby jsou přesunuty do středu Tanvaldu.

Oblastní Charita Most

Oblastní charita Most je samostatnou právnickou osobou zřízenou diecézním biskupem, je účelovým zařízením římskokatolické církve. Vznikla 17. února 2000. Zapsána je v rejstříku na Ministerstvu kultury.

Posláním nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Tanvald je dětem ve věku 6 – 15 let a mládeži ve věku 16 – 26 let nabízet bezpečný prostor pro trávení svého volného času, poskytovat informace, pomoc a podporu v jejich obtížných životních situacích (rozpad rodiny, problémy se školou, pasivní životní stereotyp, obtížné události mezi vrstevníky apod.) a tak ovlivňovat kladně jejich životní styl a hodnoty, to vše dle jejich individuálních potřeb.

Služba je zacílená na děti a mládež ve věku 6 – 26 let věku. Má ambulantní a terénní formu.

Evaluátor neprováděl rozhovory se zástupci této služby, neboť o této službě ostatní institucionální aktéři buďto vůbec nemluvili, anebo o ní mluvili tak, že se soustředí pouze na určitou výseč dětí a mládeže žijící v Tanvaldu. **Jejich spektrum služeb se tedy nedotýkalo smržovských obyvatel a Smržovky, což je předmětem předkládané zprávy.**

V budoucnu by však situace měla být jiná. Oblastní charita Most dostane nově opravenou budovu do výhradního pronájmu a bude zřizovatelem služeb sociální prevence opět i pro obyvatele Dolní Smržovky. Zástupci města Smržovka hovořili o budově jako o vznikajícím Komunitním centru Kotva, kde by kromě Soc. poradenství a NZDM měla vzniknout ještě kýžená Dluhová poradna a případně i jiné služby dle potřeby. Zástupci města deklarovali, že vznikající Komunitní centrum Kotva může být alternativou ke Komunitnímu centru, jež mělo vzniknout v rámci SPSZ.

Z hlediska služeb zaměřujících se na děti a rodinu je ještě důležité zmínit *Rodinné centrum Maják, z.s.* Na centrum Maják byl evaluátor upozorněn pracovníci města, která uvedla, že OSPOD ORP Tanvald pomáhá řešit problém rodin ze smržovských vyloučených lokalit. V současné době se potýká s velkým nedostatkem pracovníků. Pracovnice města zmiňovala zejména tristní nedostatek osob s požadovaným vzděláním dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách. (rozhovor 3. 9. 2021) Pro OSPOD ORP Tanvald je proto nesmírně důležitá spolupráce se dvěma subjekty – pracovníky TP Romodrom a centrem Maják. Centrum Maják je zásadní vzhledem k tomu, že může být pověřenou osobou k výkonu sociálně-právní ochrany dítěte. Dále v centru Maják působí psychoterapeuti, určité případy vyžadující péči tohoto charakteru lze umístit tam. Tímto je Maják v ORP Tanvald jedinečný a nepostradatelný.

Rodinné centrum Maják, z.s. – centrum pro podporu rodiny (web centrumajak.cz)

Poskytuje bezplatně pomoc a podporu všem rodinám při řešení výchovných i jiných problémů souvisejících s péčí o dítě.

Spolupracuje s náhradními rodiči, vyhledává a informuje osoby vhodné pro náhradní rodičovství. Žadatelům o osvojení nebo svěřením dítěte do péče poskytuje odborné poradenství a pomoc v procesu samotné žádosti. Náhradním rodičům nabízí službu doprovázení. Je vymezena uzavřením Dohody o výkonu pěstounské péče a rodičům, se kterými tuto dohodu uzavíráme, poskytujeme v rámci doprovázení

Dále poskytuje:

- individuální výchovnou a poradenskou péči,
- skupinová svépomocná setkání,
- nabídku vzdělávání,

- aktivity pro celé rodiny i pro děti v náhradních rodinách.

Rozhodnutím Krajského úřadu Libereckého kraje, ze dne 12. 9. 2016, odboru sociálních věcí, je Rodinné centrum Maják, z. s. **pověřenou osobou k výkonu sociálně-právní ochrany dětí dle zák. č. 359/1999**, ve znění pozdějších předpisů, pro obce z ORP Tanvald, obce Zásada, Držkov a Josefův Důl.

Centrum Maják dále poskytuje volnočasové aktivity, mateřské centrum, služby psychoterapeuta nebo logopeda.

Dopadu *Snížení rizikového chování mladistvých* tedy bylo dosaženo jen částečně. Je velmi důležité, aby v lokalitě vznikla služba primární prevence - ať už na školách, či v podobě určitých volnočasových aktivit jako jsou tábory, workshopy. Primární prevence nespadá do služeb organizace Most k naději, která jako jediná působí na Tanvaldsku v oblasti drogové problematiky. Lze však uvažovat o zajištění této služby organizacemi, jež pracují s mládeží – Charita Most či Centrum Maják.

6.1.5 Dopad 5 Zlepšení sociálního klimatu v obci

Na podobě dopadu *Zlepšení sociálního klimatu v obci* se ve Smržovce podílejí zejména Asistenti prevence kriminality. Jak již bylo uvedeno v tabulce 9, APK jsou ve Smržovce velmi důležitá složka. Pracují v páru, ačkoliv bylo relativně dlouhé období, kdy veškeré činnosti vykonávala jen jedna pracovnice. Asistenti v určitém smyslu nahrazují činnosti komunitního pracovníka, neboť vykonávají širokou paletu činností dle aktuálních potřeb obyvatel Smržovky. Slovy bývalého místostarosty a současného radního se jedná o činnosti jako je donáška listovní zásilky, záchyt zatoulaných zvířat a samozřejmě hlídání bezpečnosti na přechodech. APK jsou dobře ukotveni v povědomí občanů Smržovky a bez jejich součinnosti si to zástupci města již ve Smržovce nedokáží představit.

Tabulka 14: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 5

Dopad	Evaluační ukazatele
<i>Zlepšení sociálního klimatu v obci</i>	• Pocit bezpečí obyvatel • Pocit bezpečí obyvatel SVL • Index kriminality, počet trestných činů • Výskyt vandalismu • Počet obyvatel SVL zapojených do komunitních aktivit

Co se týká ostatních ukazatelů, není situace pro Smržovku zcela příznivá. Dle SPSZ se na podobě dopadu měla podílet komunitní práce poskytovaná skrze Komunitní centrum, které se nepodařilo realizovat. Jak bylo ukázáno v kapitole o rozsahu sociálního vyloučení v lokalitě (tabulka 8), index kriminality vycházející mj. z počtu trestných činů v průběhu zkoumaného období vzrostl. V roce 2019 činil index rekordní hodnotu 499 (při počtu trestných činů 395) – pro srovnání v sousedním Tanvaldu činila hodnota indexu ve stejném roce 118 (při počtu trestných činů 181). Na druhou stranu dle slov dotazovaných institucionálních aktérů i zástupců NNO mají obyvatelé Smržovky dobrý pocit z hlediska bezpečí. Problém je viděn pouze v hloučcích mladistvých, kteří se dopouštějí vandalismu (především mobiliáře města) a užívají omamné látky na veřejných prostranstvích (alkohol, marihuana). Co se týká sociálně vyloučených osob a inkriminovaných domů na ulici Hlavní, stěžují si občané spíše

na nepořádek kolem domů – dříve se to týkalo odpadků a splašků, nyní se jedná výhradně o neodvážené odpadky či nahromaděné věci v okolí domů.

Dopadu Zlepšení sociálního klimatu v obci tedy bylo také dosaženo jen částečně, prostřednictvím kvalitní práce ze strany APK. V ostatních aspektech, které mohou podobu dopadu ovlivnit, vzniká prostor pro další šetření a výzkum. Problematika kriminality a pocitu bezpečí není v současné době dostatečně probádána a neexistují data, která by validně prokázala možné souvislosti.

6.1.6 Celkové zhodnocení dopadů

Kapitola 6.1 nabídla přehled očekávaných dopadů a okolností jejich naplňování. Vzhledem k velkému počtu nerealizovaných opatření nebylo v souhrnu dopadů příliš úspěšně dosaženo, byly však položeny základy pro plnění v budoucnu.

Zdaleka nejúspěšnější projekt podpořený z OPZ je Terénní program Smržovka organizace Romodrom. Několikrát převýšil očekávaný počet podpořených klientů a celkově prokázal velkou míru zapojení a nasazení v zlepšování života sociálně vyloučených osob na Tanvaldsku. Nejviditelněji lze i díky němu prokázat dopad *Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel SVL*, kterého se díky realizovaným opatřením jednoznačně podařilo dosáhnout.

6.2 Naplňování cílů KPSVL

Klíčovým východiskem tvorby strategického plánu sociálního začleňování je **koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který je v Metodice KPSVL definován jako: „Zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF (Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám [online], 2021)“. Následující část evaluační zprávy se proto zaměřuje na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž **je adresnost, koordinace, konzistence a synergie**. Kromě uvedených principů se věnujeme také **udržitelnosti**, kterou chápeme jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

6.2.1 Adresnost a relevance

Podle dostupných analytických materiálů i evaluačního výzkumu je patrné, že **na území Smržovky se nachází cca 80 osob vykazujících znaky sociálního vyloučení, které jsou většinou koncentrovány v Dolní Smržovce**. Zároveň nelze opomenout počet, který uvedli pracovníci organizace Romodrom – v jejich databázi se nalézá **přibližně 900 klientů, se kterými na Tanvaldsku intenzivně pracují**. Z celkových dat o jednotlivých aspektech sociálního vyloučení ve městě vyplývá, že je ve Smržovce přítomna větší sociální zátěž (vysoká míra zadluženosti, vysoký index kriminality). Sociálně vyloučená oblast v Dolní Smržovce existuje již mnoho let a vykazuje znaky určité zakonzervovanosti. Proto město iniciovalo spolupráci s ASZ i po vystoupení ORP Tanvald ze spolupráce a vytvořilo vlastní Strategický plán sociálního začleňování, jehož cílem je komplexní řešení neuspokojivé situace v SVL a zvýšení šance místních obyvatel na plnou integraci do společnosti. Jako největší problém byl identifikován stav bydlení v SVL, zadluženost a nutnost vyšší míry zapojení

místních obyvatel do společenského života. **Lze tedy konstatovat, že princip adresnosti a relevance byl v tomto případě naplněn.**

6.2.2 Konzistence s potřebami

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených osob **je podle výsledků evaluace nedostatečná.** A to především v reakci na to, že nejvýznamnější průřezové opatření – komunitní centrum a na něj navázaná komunitní práce – nevzniklo. Určitou část potřeb obstarávají ve Smržovce Asistenti prevence kriminality, zbytek nutné sociální práce však vykonávají pouze pracovníci organizace Romodrom. Další významnou oblastí s rezervou je přístup ke standardnímu bydlení ze strany sociálně vyloučených. Ačkoli se situace oproti stavu v roce 2016 mírně zlepšila, stále neodpovídá potřebám vyloučených osob. Bydlení v Dolní Smržovce stále není vyhovující pro rodiny s dětmi, přidružila se ubytovna „Ráj“ a město prozatím neplánuje zřídit v lokalitě sociální bydlení.

6.2.3 Koordinace

Před zapojením Smržovky do KSPVL nebylo nahlíženo na problematiku SVL jako na fenomén, jehož řešení je komplexní a je pro něj nutné propojit intervence z více oblastí politiky sociálního začleňování. V SPSZ bylo poprvé koncipováno jasné rozdělení tematických oblastí a byly popsány opatření na zlepšení situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob. **I přes větší míru nenaplnění opatření vycházející ze SPSZ se v lokalitě podařilo realizovat projekty ve více tematických oblastech** – jedná se o Terénní program Smržovka, Asistenty prevence kriminality, částečnou rekonstrukci bytových domů v majetku města na ulici Hlavní a vznik work-outové a bike parkového hřiště.

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Cíle a opatření, tak jak byly formulovány ve strategickém plánu, měly potenciál pro vyvolání synergického efektu. Propojením zintenzivnění terénní sociální práce, zavádění metod komunitní práce a zvyšování kapacity bytového fondu města může být zvýšena efektivita opatření a snadněji dosaženo plánovaného dopadu. **K současné chvíli ale k plnění některých opatření nedošlo, synergický efekt ve vztahu k dopadu zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel SVL zatím tedy nebyl zaznamenán.**

6.2.5 Udržitelnost

Udržitelnost opatření je s ohledem na vysoký podíl dosud nerealizovaných aktivit obtížně hodnotitelná. Pokud jde o dosud nastavené intervence, zejména terénní program v SVL a činnost APK, zde je udržitelnost zatím pokryta realizací projektů, které končí na konci roku 2021. Po skončení projektů místní aktéři plánují v těchto aktivitách pokračovat, pravděpodobně opět v projektovém režimu. U Terénního programu Smržovka je na místě intervenovat směrem k zařazení služby do Základní krajské sítě sociálních služeb.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Komunikace, koordinace a spolupráce mezi aktéry na poli politiky sociálního začleňování ve Smržovce je respondenty vnímána jako potřebná. Vzhledem ke specifickému fungování LP ve Smržovce však koordinace neprobíhá zcela efektivně. **Viditelně zde chybí osoba manažera SPSZ, která by za město vykonávala aktivní roli a LP by častěji (efektivněji) svolávala.**

Partnerským městem by pro Smržovku mělo být ORP Tanvald. Dle respondentů však ORP Tanvald není schopno do Smržovky distribuovat žádné pracovníky či reálně nabídnout aktivní pomoc s řešením sociálního vyloučení v lokalitě. Dle vedoucí sociálního odboru ORP Tanvald nic takového není možné, neboť je celý sociální odbor výrazně personálně pod-dimenzován. V současné době je vedoucí odboru zároveň jedinou sociální pracovníci celého odboru. Spolupráce mezi službami nicméně probíhá, poskytovatelé se navzájem znají a potkávají se např. na komunitním plánování sociálních služeb. Jsou zde ovšem určité mezery v lepší komunikaci a koordinaci činností napříč službami (např. předávání klientů, složitějších případů), což by lepší řízení LP mohlo zefektivnit.

Spolupráce města Smržovka a ASZ je všeobecně všemi respondenty kladně hodnocena. Se současným LK i bývalou LK byli respondenti spokojeni, cenili si zejména vstřícnosti, transparentnosti a komunikativnosti. Zástupci NNO i zástupci města uváděli podporu ASZ především v oblastech jako je projektové řízení a přenos dobrých praxí. Důležitá pro ně byla i finanční podpora z KPSVL nebo odborná podpora co se týká trendů v politice sociálního začleňování.

Do LP se dle respondentů podařilo zahrnout všechny důležité aktéry. Zároveň ale bylo nadneseno, že LP v současné době není příliš aktivní. Setkání bylo jen málo, vše výrazně ovlivnila pandemie nemoci covid-19.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Smržovce.

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
▪ Dlouhodobý zájem města o problematiku politiky sociálního začleňování ▪ Ochota města investovat vlastní prostředky a převzít závazky související s opravou a provozem městského bytového fondu ▪ Zdařilá realizace projektu Terénní program Smržovka včetně navýšení jeho kapacity ▪ Existence setkávání v rámci MAS a komunitního plánování sociálních služeb ▪ Porozumění specifickým problémům v oblasti rozvoje sociálních služeb	▪ Pomalejší tempo v prosazování záměrů SPSZ ▪ Nevyhraněné LP s prozatím nízkou četností setkávání a s nejasnými výstupy ▪ Chybí pozice manažera SPSZ ▪ Kromě Vstupní analýzy chybí další návazné strategické a analytické dokumenty ▪ Nízká spolupráce ze strany ORP Tanvald – velká personální pod-dimenzovanost soc. odboru ORP ▪ Absence některých zcela zásadních sociálních služeb (krizové bydlení, dluhová poradna, SAS, TP) ▪ Slabší politická vůle k realizaci razantních systémových změn v bytové politice (rozvoj sociálního bydlení)

7 Závěry evaluace a doporučení

V rámci provedeného evaluačního šetření bylo zjištěno, že **spolupráce města Smržovka a Agentury pro sociální začleňování splnila očekávání místních aktérů a byla z jejich strany hodnocena pozitivně**. Hlavním přínosem pro město byly intervence v oblastech: poskytování projektového poradenství, přenosu dobrých praxí, odborné podpory a finanční podpory z KPSVL. Všichni aktéři byli spokojeni s činností lokálních konzultantů a vyslovili přání ve spolupráci s Agenturou pokračovat i do budoucna.

V evaluaci bylo hodnoceno 5 dopadů vzešlých z priorit definovaných v SPSZ: 1) Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL, 2) Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel SVL, 3) Zlepšení materiální situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob, 4) Snížení rizikového chování mladistvých, 5) Zlepšení sociálního klimatu v obci.

Jako nejviditelnější dopad realizovaných opatření bylo formulováno Zlepšení, resp. stabilizace životní situace obyvatel SVL. Na podobě tohoto dopadu se podílely organizace Romodrom, Roma Tanvald, Romany Art Workshop a Most k naději. V ostatních případech došlo jen k částečnému naplnění, ale zároveň byly položeny základy pro plnění v budoucnu. Ačkoliv nelze mluvit o plošném dopadu, lze jistě vidět úspěch ve změně na úrovni jednotlivců. Naplňování dopadů výrazně zkomplikovala nerealizace Komunitního centra a na něj navázané komunitní práce, a stejně tak dluhové poradny. Tyto služby se průřezově objevovaly ve všech oblastech SPSZ.

LP ve městě Smržovka je teprve v začátcích svého fungování. Dle slov zástupců města setkávání a vůbec rozjezd platformy jako takové výrazně zkomplikovala pandemie nemoci covid-19. LP pro Smržovku bylo založeno teprve v roce 2018 a mnoho se za dobu implementace evaluovaného SPSZ v lokalitě nepříhodilo. Setkávání LP probíhala spíše sporadicky. **Z evaluačního šetření vyplývá citelná potřeba osoby manažera SPSZ, která by do budoucna byla schopna LP energetizovat, aktualizovat členy a všeobecně dělat proaktivního mediátora mezi Agenturou a městem.**

V analytické části této zprávy lze vidět, že Smržovka je z hlediska rozsahu sociálního vyloučení jednou z nejpostiženějších obcí v Libereckém kraji. Přestože spolupracuje s Agenturou od roku 2016, přičemž se za tu dobu ve městě odehrála řada pozitivních změn (např. posílení kapacit Terénního programu Romodrom), statistická data v jednotlivých sektorech sociálního vyloučení se nelepší. Z hlediska dlouhodobé nezaměstnanosti nebo zadluženosti situace stagnuje, z hlediska kriminality se zhoršuje. **Z rozhovorů s institucionálními aktéry byl cítit rozkol mezi vnímáním aktuální situace sociálního vyloučení – mezitím, co zástupci města hovořili o relativním a dlouhodobém klidu, zástupci NNO mluvili o postupném zhoršování.** Pracovníci romských NNO upozorňovali na zvyšující se počet ubytoven pro sociálně slabé, zvyšující se počet sociálně vyloučených osob celkově a zároveň neprůchodnost struktur pro prosazování razantnějších změn v případě politiky sociálního začleňování. **Mluvili o 900 osobách, s nimiž jsou v pravidelném kontaktu a které vykazují známky sociálního vyloučení v rámci mikroregionu.**

V závěru je dlužno podotknout, že bylo celkově velmi obtížné evaluovat pouze dění ve městě Smržovka, neboť se většina procesů i služeb dotýká celého mikroregionu. Nelze efektivně

nahlížet na politiku sociálního začleňování jen z pozice jednotlivé obce v rámci Tanvaldska. Sociálně vyloučení či sociálním vyloučením ohrožení lidé často migrují v rámci obcí, využívají různé služby na různých místech, atp. Politika a nastavení jedné obce přímo ovlivňuje dění politiku v obci druhé. Např. zamezení hazardních her v obci Velké Hamry nebude mít ve výsledku žádný efekt, pokud si zájemci o tyto hry mohou zajet do sousedního Tanvaldu, kde bez problémů uspokojí svojí potřebu. **Pokud mají být intervence politiky sociálního začleňování skutečně úspěšné, je nezbytné, aby svazek obcí spolupracoval a byl v nastavených opatření jednotný.** V ideální rovině je třeba šířit osvětu tak, aby si politická reprezentace Tanvaldska uvědomila, že sociální vzestup vyloučených znamená zvýšení kvality života pro všechny obyvatele (stejně tak jejich propad či zacyklení v neuspokojivé životní situaci znamená snížení kvality života v mikroregionu obecně).

Souhrn závěrů a evaluačních doporučení naleznete v tabulce 15.

Tabulka 15: Evaluační závěry a doporučení

Číslo	Závěr	Popis	Doporučení
1.	Potřeba dluhové poradny byla skloňována všemi dotázanými institucionálními aktéry.	Zadluženost je jedním z hlavních faktorů ovlivňujících vznik sociálního vyloučení. V mikroregionu se situace zadluženosti nelepší, spíše stagnuje. Ve Velkých Hamrech existuje fungující dluhová poradna, avšak měla by sloužit výhradně hamerským obyvatelům.	Vybudovat dluhovou poradnu – způsoby: Navázat bližší spolupráci s dluhovou poradkyní z Velkých Hamrů; pověřit Oblastní Charitu Most, aby v kom. centru Kotva vytvořila i místo pro dluhové poradenství.
2.	Potřeba komunitní práce – komunitní centrum.	Ačkoliv se nepodařilo Komunitní centrum realizovat přímo ve Smržovce, podařilo se realizovat Komunitní centra (či jejich podobu) v jiných obcích v rámci regionu (např. Desná, Jiřetín) a jejich počet je v současné době více než uspokojivý.	V nadcházejícím SPSZ (resp. TAP) komunitní centrum zcela vypustit – soustředit finanční prostředky na pomoc organizacím, které se komunitní práci již věnují.
3.	Kromě Vstupní analýzy nebyly ze strany ASZ zpracovány žádné další strategické dokumenty.	V lokalitě existují na poli sociálního vyloučení zcela neprobádané oblasti s nejasnými souvislostmi. Je také potřeba zrevidovat aktuální SPSZ a v případě další spolupráci vytvořit nový.	Bylo by vhodné vytvořit výzkum na téma Pocitu bezpečí (vzhledem k vysokému indexu kriminality); dále by bylo vhodné vytvořit i Situační analýzu pro dokreslení stavu sociálního vyloučení. Co se týká navazujícího strategického dokumentu, doporučuje evaluátor vytvořit Tematický akční plán zaměřený na Bydlení, Rodinu a Sociální služby.
4.	Přetrvávající problém neorganizované mládeže a užívání psychotropních a omamných látek.	O „spícím“ problému drogové závislosti mladistvých rovněž mluvili všichni respondenti. Je to jedna z věcí, o které se pravidelně hovoří na schůzkách komunitního plánování sociálních služeb. Přesto primární prevence v lokalitě zcela chybí.	Zaměřit se více na preventivní programy pro mládež. Oslovit fungující organizace, které pracují s mládeží, s žádostí či doporučením na realizaci primární prevence.

5.	Činnost APK je dlouhodobě velmi uspokojivá a občané si na ni zvykli.	APK je jedním z příkladů dobré praxe. 2 APK na Smržovku se sice zdá zástupcům jako dostačující počet, ale mnoho menších obcí disponuje větším počtem asistentů. Navýšením počtu asistentů by v některých oblastech ulevilo přetíženým pracovníkům Romodrom.	V nadcházejícím SPSZ či TAP zahrnout projekt OPZ na podporu a navýšení kapacity APK.
6.	Činnost Lokálního partnerství je třeba vzkřísit.	Dalším často skloňovaným nedostatkem byla absence osoby manažera SPSZ, zástupce města, který by měl v gesci fungování LP, měl by na to vyhrazený čas a dělal by prostředníka mezi přáním města a Agenturou.	Pro další spolupráci s ASZ pověřit konkrétního pracovníku úřadu výkonem funkce manažera SPSZ.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled adres SVL ve Smržovce 2017	12
Tabulka 2: Přehled adres SVL ve Smržovce 2019.....	13
Tabulka 3: Srovnání počtu příjemců dávek v hmotné nouze v obci Smržovka, ORP Tanvald a ČR v letech 2018, 2020 a 1. pololetí 2021.....	15
Tabulka 4: Přehled výplaty dávek v HN ve Smržovce podle ulic (včetně SPO).....	15
Tabulka 5: Srovnání podílu uchazečů o zaměstnání ve Smržovce a relevantních územních celcích v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %).....	16
Tabulka 6: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v obci Smržovka v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %)	16
Tabulka 7: Srovnání podílu osob v exekuci ve Smržovce a relevantních územních celcích mezi lety 2016 a 2019 (v %).....	17
Tabulka 8: Srovnání vývoje indexu kriminality a počtu trestných činů v Obvodního oddělení PČR Smržovka a v ČR (údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla)	19
Tabulka 9: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení.....	24
Tabulka 10: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 1.....	32
Tabulka 11: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 2.....	34
Tabulka 12: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 3.....	35
Tabulka 13: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 4.....	36
Tabulka 14: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 5.....	38
Tabulka 15: Evaluační závěry a doporučení	43

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	20
Schéma 2: Oblast BYDLENÍ – cíle, výstupy, dopady	29
Schéma 3: Oblast SOCIÁLNÍ SLUŽBY A RODINA – cíle, výstupy, dopady	30
Schéma 4: Oblast ZAMĚSTNANOST – cíle, výstupy, dopady.....	30
Schéma 5: Oblast ZDRAVÍ A BEZPEČNOST – cíle, výstupy, dopady	31

Seznam obrázků

Obrázek 1: Územní vymezení obce Smržovka.....	8
Obrázek 2: SVL podél ulice Hlavní ve Smržovce	12
Obrázek 3: Srovnání počtu osob v exekuci v ORP Tanvald v letech 2016 a 2019.....	18

Seznam literatury

- ASZ 2017. Vstupní analýza Smržovka. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Smrzovka_VA.pdf
- ASZ 2018. Strategický plán sociálního začleňování města Smržovka pro období 2019-2021. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SPSZ_Smr%C5%BEovka.pdf
- ASZ 2019. Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám – verze 4.1 – 6. vlna. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam-verze-4-1-6-vlna/>
- Analýza sociálně vyloučených lokalit a dostupnosti sociálních služeb prevence v těchto lokalitách v Libereckém kraji. *Zpracováno pro potřeby Libereckého kraje*. SocioFactor 2013. [online] Dostupné z: <https://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/getFile/case:show/id:922015>
- BROŽA, Vojtěch. Přehrady Čech, Moravy a Slezska. Liberec 2005. Kapitola Protržená přehrada, s. 52–55.
- Český statistický úřad. 2021 [online]. [cit. 2021-09-29] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl/kriminalita-v-libereckem-kraji-v-roce-2020>
- DUFFEK, Adam, LANG, Petr, KOPECKÁ, Zuzana. Rozsah sociálního vyloučení v Libereckém kraji. ASZ 2020. [online] Dostupné z: file:///C:/Users/kochan/Downloads/Rozsah-soc.-vylou%C4%8Den%C3%AD-zpr%C3%A1va-LBK_final.pdf
- LANG, Petr, MATOUŠEK, Roman. Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území. ASZ 2020. [online] Dostupné z: [file:///C:/Users/kochan/Downloads/Metodika-pro-posouzen%C3%AD-soc.-vylou%C4%8Den%C3%AD%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kochan/Downloads/Metodika-pro-posouzen%C3%AD-soc.-vylou%C4%8Den%C3%AD%20(1).pdf)
- Město Smržovka, 2021 [online]. Výlet do smržovské historie. Dostupné z: <https://www.smrzovka.cz/vylet-do-smrzovske-historie/d-2256>
- Město Tanvald, 2021 [online]. Historie města a okolí. Dostupné z: <https://www.tanvald.cz/omeste/historiemesta/>
- Místopisy [online]: © 2021. [cit. 2021-08-16] Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9804/smrzovka/pocet-obyvatel/>
- Most k naději, z.s., (MONA), 2021 [online]. Dostupné z: www.mostknadeji.eu
- Most k naději, z.s., (MONA), 2021. Interní dokument.
- PALEČKOVÁ, Zuzana. *Smržovka* [online]. Pardubice 2010 [cit. 2021-09-26]. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Filozofická fakulta. Prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc. Dostupné z: <https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/37596/Diplomova%20prace.pdf;jsessionid=9AC668E91A59B8CEF4EAF65CBC8AAC61?sequence=1>

Plán prevence kriminality pro roky 2019–2022. Město Smržovka [online]. Dostupné z: https://www.smrzovka.cz/assets/File.ashx?id_org=15132&id_dokumenty=11174

Rodinné centrum Maják, z.s., 2021 . [online]. Dostupné z: <https://www.centrumajak.cz>

Romodrom o.p.s., 2020 [online]. Výroční zpráva za rok 2020. Dostupné z: <https://romodrom.cz/cs/kdo-jsme/vyrocní-zpravy/>

Romodrom o.p.s., 2021 [online]. Dostupné z: <https://romodrom.cz>

Štolfová A., Konečný P., 2018. Rukověť evaluátora. Interní dokument ASZ.